

شه پۆل / ۱۹۲

پروفیسور مینوریسکی رۆژھەڵات ناسی ناو داری روس لەبارە ی "گۆران" ەو ە کتیبکی بەزوانی ئینگلیسی نوسیو ە که لەوا زۆری لە ھۆنراو ە ی ھۆنەرانی ھۆزی گۆرانی تێدایناو ە و چاپی کردون .

ھەر ەو ە بە سودو ە رگرتن لەناوی سولتان ئیسحاق پیری کا کا یی ە کان دیاردی بو ە که و نارابونی ئەدەب و بیژاو ەری ھۆزی گۆران کردو ە و ناوی سولتان سەھا ک = ئاستیا گ = ئازی دەھا کی بە کوردی ماد داناو ە، بەلام بە داخو ە ئیستائو ە کتیبمان لەدە سانیه . ھەرچەن بەلگە ی ە کی زۆرمان لەبابەت ئەدەبی گۆرانی کونا بەدەسەو ە نییە، بەلام بەجو ۆرە ئاگاداری یانە ی وابەدەسەو ەن، ئەتوانین بیژین : ئەدەبی گۆرانی کونترین بیژاو ەری و ئەدەبی کوردە .

ھەمدو للای مستوفی قەزوینی بە نەقل لە "ئەلبولدان" ئەنوسی :

"سپای ئیسلام" سالی ۱۸ ی کوچی لەزەمانی ئەمیرە لموئەمین عومەر - ی کوری خەتاب دا قەزوینی گرت .

لەوکاتە داخە ساری شارستان "شاپوری" بوو خەلکی ئەوی لە گەل مۆسلمانانان چەنگیان ئە کرد و مۆسلمانە کان بانگیان ئەر کردن یان مۆسلمان بن یان جزیە بدەن . ئەوانیش ھەرایان ئەر کرد و ئە یان وت : "نە مۆسلمان ئەبین و ە نە گزیەش ئەدە یین ھەرن بگەریتەو ە مە ککە تا ئیمەش رزگارین" - "نە مۆسلمان بێم نە گزیت دەھیم + بشی او مەکەشی کاما برھیم !"

مستوفی قەزوینی ئەم بەیتە ی بە پەھلەوی ناو بردو ە، و ە لە راستیا ئەم بەیتە : "گۆرانی = لری" یە، ئەمە خو ۆی بەلگە یە، یۆئەو ە کہ لەپیش ئیسلاما ئەدە بی کوردی گۆرانی ھەبو ە . کو ۆری تر لە میژو ەنوسان و نوسەران و ە ک (ملک الشعرا ی) بەھا ر و ە رەشیدی یاسمی و دوکتور سەعیدی کوردستانی و ئایە توللامەردو ۆخ و شە پۆل و ئەو رەنگک، چەن ھۆنراو ە یە کیان لە نوسراو ە کانێ خو ۆیانان، ھیناو ە کہ بەدەسنوسی پەھلوی لە پستی ئاسک نوسراو ە تەو ە لەناو یە کیک لە غارە کانێ کوردستانی عیراقا، دۆزراو ە تەو ە، کہ لەوادییاری بو ۆ کوشت و برین و تالان و برو ۆ و بەدیل گرتن و ... کراو ە ئەو ھۆنراوانە، بە کەمی جیا جیای یەو ە بەم جو ۆرن :

۱- میژوی گوزیدە چاپی فر دەوسی تاران سالی ۱۳۳۶ ھەتاوی پەری ۷۷۶ .

شه پوئل / ۱۹۳

هورمزانگن رمان ئاتران كوژان
 زوركار ئه رهب كردنه خاپور
 ژن و كهنيه كان وه ديل بشينا
 ره وش زهردوشتره مانه وه بيكهس
 هوشان شاردده وه گه وره ي گه وره كان
 گوناو پاله بشي شاره زور
 ميژد ئازاتلي ژ روي هوينا
 به زه يه ك، نكاهورموز، وه هيچكس

۱- هورموز، يا ئاهورامه زدا به مانای خوايه، كان به مانای جيگه يه واتا: عياده تخانه كان و ماله خودارميان وروخان، ئاهورامه زدا له ئاهوربه به مانای: هه بونی دانه، مەز به مانای مەزنه، دا، به مانای دانا وزانايه، رمان به مانای رميان و روخانه. ئاتران له ئاتر، وه به مانا ئاگره - توگك به يه كتری گوردراونه وه = ان = په سه وندي نيشانه ي جهم و كويه له كوردی ئه مرودا "ك" تى عهد. له پيشه وه ي دانه نری و ئه يته ئاگره كان، ئاگر، ئاتر، ئاور، يه ك مانای هه يه، له كوردیا ده لێن: ئاگره خوشه له خوم گاته وه. كوژان له كوژيانه، به مانای ئاگر كوژانه وه و ئاور مريان و كوژيانى ئاگره.

۲- هوشان: له ريشه ي هو، خو "Hwa" ئاو يستايى يه و به مانای خويان - له باتى هوشان "ويشان" و تراوه، شاردده وه. له شاردنه وه يه و به مانا خوشاردنه وه و خوگوم و بزركردنه، گه وره ي گه وره كان يانى: مەزنى مەزنه كان. زور، له زور، له زورداره و كاريش په سه وندي نيشانه ي سيفه تى فاعليه، ئه رهب به مانای عه ره به. خاپور به مانای رميانه. گوناو گونده و به مانای ئاواي يه. پاله: به مانای شاره، په له و پاله وان، پاله له يه ك ريشه ن. له كوردیا پيلاو تايه تى شارنيشنه كان بووه و كاله ش تايه تى دى نيشنه كان بووه، له كوردیا ئه يزين: پيلات له سه ر چاوه، كاله و پيتاو، كاله و پوزه وان. ناتوانم به ن كاله ي خوم له به ن چه كمه ي توخه م، له بوره انى قاتيعا نو سراوه په له و، په له و به مانای شاره، په له بان به مانای: شه ره بان يا نياگه ابانى شاره، به كورديش ئه وتري پاله وان يانى: شاره وان، شاره وانى، دياره، له قه ديمه وه نياگه ابانى شاربان له مروث گه لى خودان وزه و به هيزكه بتوانى له دزو دروزن به رگرى بكات له به ر چاو ئه گرت، بشي له ريشه ي به شه و به مانای يشكه x بان له ريشه ي شيابى و شو - ي ئاو يستايى يه و به مانای ئه رواو روپيشنه، له گولستانا شه به مانای روپشت، هاتوووه. وه ك ئه ييوى: (شد غلامى كه آب جو آرد آب جو آمد و غلام ببرد)

واتا هه تا ئه رواته شاره زور، له باتى: "بشي" "هه تا" و تراوه، شاره زور ناوى به شى سليمانى و ئه و ناو ناوه يه. نالى شاعيرى شاره زوريش زور به ناو بانگه.

ژن. له ئاو يستادا به مانای زان و ژان پيساهاته، كه به غيناش ناو براوه.

- كه نيه كان له ريشه ي كه نى كه نيشك كئا كه نيك - وه به مانای دويت و كچه، ليره دايه گوران شاعيرى نازارو دگنه رو ناودارى كورد ئه ييوى: عه شقى ئيواره ي سه ره ريبى كانى - به ر ئه داته چه م كلپه ي گورانى! - روژا ئاوانه يي چه م تاريك - دايه دهنگى (كئاله يل) هه ردوايى نايه... - (كئاله يل: كچى بار) - مانگ به تره فقه ي ئه كا كه يل - هيشتا، هه ر گه رمه، ناله ي (كئاله يل...!)

گومان له وه دانیه كه (عبدالله) گوران (كه سالى ۱۹۶۲ له عيراق كوچى دوايى كردوه) چ له ناوه روكى شيعره كانى داو چ له و شيوه تازانه داكه له شيعردا داي هيناوه وچ له ره وانى و بزاركراوى ئه و كوژيه داكه شيعرى له قه يد و به ندى شيعرى كلاسيكى كوردى رزگار كردوه و به وه ويه وه ئاسويه كى نويى بوگه شه كردنى زياترى شيعرى كوردى كردوته وه.

بشينا له ريشه ي شيابى به مانای هينان و هارد نه. ميژد ئازاله دوپيه ي ميژد ئازا، نيكلوا كراوه، ميژد له ريشه ي ميژد: ميژد - وه به مانای پياو و ميرو مهردوميژده - ئازاش به مانای نه به زو كوئنه دهره.

تلى: له ريشه ي تلياي، تلين - ه و به مانای تلانه وه و تل خواردنه.

شه پوئل / ۱۹۴

ههروا مجله العربی ژماره‌ی ۲۰۰ چاپی ته‌موزی ۱۹۷۵ کووه‌یت له‌و تاریکدا که به‌قه‌له‌می (عبدالحلیم متصر) له‌ژیر ناوی (ابن وحشیة فی الفلاحة) و (هو اقدم الکتب فی العربیة) ده‌نوسی... شوق‌المستهام فی معرفة رموز الاقام و قد ذکر فی آخر کتابه هذا انه ترجم من اللغة الكردية کتابا فی علل المياه و كيفية استخراجها - باخه‌تی ماسی سو‌رانی کوردی که دوکتور سه‌عید خان کوردستانی له‌ مزگانی نه‌زانی کوردی باسی ده‌کات.

به‌لام‌ ته‌بی بیژین‌ ته‌م: هو‌نراوانه‌ به‌زوانی‌ گو‌رانی‌ کوردین‌. حوسه‌ین‌ حوزنی‌ موکر یانیش‌ له‌ نوسراوه‌ کانی‌ خو‌یدا دیبانی‌ به‌ مه‌داناوه‌، یه‌ کی‌که‌ له‌ هو‌زه‌ کانی‌ گو‌رانی‌ زوان‌، هو‌زی‌ کا‌کای‌ یه‌، که‌له‌ ئیران‌ و غیرا‌قا‌ ته‌ژین‌، به‌ره‌ی‌ کا‌کای‌ یه‌ کان‌، له‌ سه‌ر‌ ئایینی‌ "شه‌یدایی‌" ئیرانی‌ کو‌ئن‌.

سرنج‌ را‌کیشه‌ له‌ ناو‌ته‌و‌ نوسه‌ رانه‌داته‌نیا‌ (محهمه‌ ده‌مین‌ زه‌ کی‌ به‌ گک‌) سه‌ر‌ چاوه‌ی‌ ته‌م‌ هو‌نراوانه‌ی‌ به‌نه‌قل‌ له‌ کو‌به‌ی‌ ۱۸ له‌ سه‌ر‌ لاپه‌ره‌ی‌ ۱۱ له‌ کتییی‌ خه‌باتی‌ سو‌نیان‌ - ی‌ کورد‌ نوسراوی‌ واسیلی‌ نیکیتین‌ رو‌ژه‌ لآت‌ ناسی‌ ناوداری‌ روس‌ ناوی‌ برده‌و‌ گو‌ته‌یه‌تی‌: ته‌م‌ هه‌لبه‌ستانه‌ به‌زوانی‌ په‌هله‌وی‌ یه‌.

له‌ کتییی‌ میژو‌ دا‌ ناوی‌ چهن‌ بالۆ‌ل‌ دیته‌ به‌ر‌چاومان‌ ته‌لف‌ = بالۆ‌لی‌ خارجی‌: که‌ شاره‌ کوری‌ به‌ شه‌ری‌ شه‌بیانی‌ موسلی‌ که‌ له‌ کوردانی‌ ده‌ورو‌ به‌ -اری‌، موسل‌ بووه‌ له‌ سالی‌ ۱۱۹ کو‌چی‌ دا‌ له‌ هیشامی‌ کوری‌ (عبد‌الملک‌) ته‌مه‌وی‌ را‌ ساوه‌و‌ شو‌رش‌ی‌ کردوه‌ له‌ موسلمه‌وه‌ تا‌ کوفه‌ی‌ هیناوه‌ ته‌ ژیر‌ فه‌رمانی‌ خو‌ی‌ و‌ له‌ پاشان‌ له‌ شه‌را‌ کو‌ژراوه‌.

۱- (بنواره‌ دائره‌المعارف‌ بطرس‌ بستان‌ په‌ره‌ی‌ ۶۴۴ جه‌له‌ی‌ ۵). ۲- فه‌ره‌نگی‌ ده‌خداپیتی‌ ب‌ و‌ دائره‌المعارف‌ بطرس‌ و‌ سه‌ فه‌رنامه‌ی‌ (ابن‌ بطوطه) په‌ره‌ی‌ ۲۱۰ تا ۲۰۹.
- ژ: به‌ مانای‌ به‌ یه‌و‌ جاری‌ واش‌ هه‌یه‌ به‌ مانای‌ "له‌" یه‌، وه‌ کک‌ ژمن‌ دی‌ ژمن‌.
هوننا: له‌ ریشه‌ هون‌ به‌ مانای‌ خو‌ینه‌. ره‌وش‌ به‌ مانای‌ ئایینه‌.
زه‌ردوشر‌ یا‌ زه‌رتوشر‌ بانی‌ پیغه‌مبه‌ری‌ ئیرانیان‌ که‌ له‌ره‌ گه‌زی‌ کورده‌ماده‌کان‌ - ه‌.
قانع‌ شاعیری‌ ناودار‌ له‌م‌ باره‌وه‌یه‌، که‌ ده‌بیژی‌:
کتییی‌ زه‌رده‌شت‌ که‌ ئاو‌یستایه‌ وه‌ کک‌ باقی‌ کتیب‌ خه‌لات‌ خواپه‌
به‌زمان‌ هه‌ورامی‌ هاته‌ سه‌ر‌ به‌ شه‌ر‌ بانی‌ های‌ زه‌رده‌شت‌ بوی‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر‌
- بزیکا، به‌زه‌ی‌ یه‌ کک‌، له‌ ریشه‌ی‌ به‌زه‌یی‌، به‌ مانای‌ دگسو‌زی‌ و‌ دل‌ سوتان‌ و‌ روحمه‌.
نکا، نیکا‌ به‌ مانای‌ نه‌کرن‌، نه‌کردن‌ واتانای‌ کات‌. ته‌م‌ هه‌لبه‌سته‌ و‌ هو‌نراوانه‌ ده‌سیلابی‌ به‌ واتا: ده‌به‌شن‌ و‌

ب - بآلۆلی مه جنون: ئەبو وههیب بآلۆلی کۆری عه مر صیرفی کوفی، گۆیاله کوردانی ئیران و شاگردی هه زه تهی ئیمام جه عه فری سادق بووه له سالی ۱۹۰ کوجی دا مردوه .
 ج - بآلۆلی شولی که به کیکی له عاریفانی مه زن و شاعیر بووه «ابن بطوطه طنجه لی» له سه فه رنامه کهی خویدا ناوی بر دوه که له لورستانا چاوی پیی که وتوه و قسه ی له ته کیا کر دوه .
 ههروه ک له قسه کانی ئەمیر شه ره فخاننی بتلیسی ده ره ته که وی، ئەده بی گۆرانی له کاتی فه رمانزه واکانی "حه سن ویپی" و "عه یاری" زۆر و زه وه ندو په ره دارانه پلا و کراوه ته وه، به لآم شوینه واری و یژاوه ری ئەو کاته له به رو یان کرانی شاره کانی (دینه وه ر- سیروان- حه لوان- شاره زور) له لایه ن مه غوله کانه وه، و یژاوه ریش تییا چوو نه ما، به لآم له کاتی فه رمانزه وای: (به نی ئەرده لآن) دا ئەده بی گۆرانی بو ژایه وه و تازه ماننی خوسروه خانی ناکام چوو ه پشه وه و لیره وه شوینه وار گه لی به نرخی و یژاوه ری بو ئیمه جیماره .

به لآم میران و فه رمانزه وایانی بابان، ده سیان دایه، په ره پیدانی ئەده بی کرمانجی خوارو: "جنوبی" که به هه له به سو رانی ناو ته بری، جاهه ره له بهر ئەمه یه له ده م و کاتی ئیمه دا وازا راهی کرمانجی خوارو بووه ته زمانی ئەده بی و علمی و هونه ری و کۆمه لایه تی و رامیاری و ئابوری و نوسراوه یی زمانی کوردی، ئیستاشیوه و رچه یه کی ئەده بی یه کگر توی گر تۆ ته به رو

- ده هجایین. ئەم هوزی کا کابه: دوا ی دا هاتی ئایینی پیروزی ئیسلام هه ندی له بیرو باوه ری رچه ی خو یان له ده س دا بریکیشیان به دل و داو باراستوه، ته نانه ت یژاوه ری گۆران به شیکه له رازه نه نیسه کانی رچه ی گۆران، لای غه واره نای درکینن، ئەمانه باوه ریان به ته ناسوخ هه یه، به مه که گیان و ره وانی فریشته کانی ئەوان ئەچینه ناو کلیشه ی نه نیسا و نه ولیا. باوه ریان هه یه. وه له بهر ئەوه ی زور یان هه زه ته عه لی و ئالی ئەو خوش ده وی کۆری له میژو نوسان ئەوانیان به یارسان و عه لی یوللاهی ناو بر دوه .

پیشوایانی ئایینی کا کای یکان، له هه ندی شویناله به ره هندی هۆ چن هۆ تراوه یه ک له هۆنه رانی خو یان ئەگیر نه وه، بو وینه ئەوا چن شیعر له دو به یته کانی بآلۆل که له (۱۷۰ - ۱۹۳ کوجی) دا- زیبا وه و کوجی دوا بی کر دوه بو تان نه قل

دکه ین:	ئەز به هه لوله نان جه روی زه مینی	چار فرشتانم چاکه ره کیرینی
	نجوم صالح ره جه به م بینی	چه نی لۆهیم جه ماو هه فینینی
	ئەو واته ی یاران ئەو واته ی یاران	وه قانون شهرت ئەو واته ی یاراه
	چه ندی مه ولاییم کر دمان شاران	یارانم که رده ن وه قه وای ماران
	دیوانه ی زا هیر دیوانه ی زا هیر	دانای یارانم دیوانه ی زا هیر.
	ده رویش نه وروزی سو رانی که له سه ته ی ۱۳ هجریدا زیبا وه له زانایی و دانای بآلولا ئەبیژی:	
	به هه لول زات یون زات یه کدانه	عامیان ماچان به هه لول دیوانه .

له و چوار زاراوه بنه‌ره‌تی یه ره‌سه‌نانه که‌لک وهر ته‌گری و خوی گیان‌دۆته پله‌و ریزی زوانه زیندوو پیشکه و تووه‌کانی جهانی ته‌مرو و شان له‌شانی ته‌وان ته‌دا.

باش وایه: بگه‌رینه وه‌سه‌ریژه‌ی گۆران، هه‌روه‌ک له‌به‌رگی یه‌که می‌شهر فنامه لاپه‌ره‌ی ۲۳ دانوسراوه هۆزی گۆران له‌سه‌ره‌تاوه له‌پێ ده‌شته‌کانی پاریزگه‌لی که‌رکوک و سلیمانی و کرماشان دا، نیشته‌جیبون و رویان کردبوه، ئاوه‌دانی و خه‌ریکی زه‌وی وزارکیلان و کشت و کال بون، بلا‌م هۆزه‌کوچه‌ره‌کوردیه‌کان و جافه‌کان زۆریان لی‌ده‌کردن وه‌ک له‌م میساله‌کوردی یانه‌دا ده‌رته‌که‌وی، گۆرانه‌کان باشاری ته‌وانیان نه‌ده‌کردو به‌رده‌سیان بیون ته‌لین: جارێک جافه‌کان می‌گه‌له‌په‌زه‌کانیا به‌له‌وه‌په‌ره‌ و کۆیستان ته‌به‌ن و ری‌یان ته‌که‌ویته‌ناوزه‌وی وزاری کابرایه‌کی گۆران، له‌دوره‌وه‌هه‌رای له‌ده‌که‌ن و ده‌لین: هۆی کابرای گۆران. (گاله‌که‌ت وه‌گۆیژه‌واپه‌زه‌که‌مان هات) یانی تۆنتوانی به‌رگری هاتنی می‌گه‌له‌مه‌ره‌که‌ی ئیمه‌پکه‌ی، دیاره‌به‌وده‌م و ده‌سه‌ش گال و هه‌رزنه‌که‌ت بو‌نادوررته‌وه‌که‌وابو په‌زه‌کان زیانی خویان هه‌ر ته‌که‌ن.

هه‌روانه‌و کورده‌کوچه‌رانه‌که‌به‌شه‌والای په‌زوپۆله‌بون، خه‌ویان له‌گۆرانه‌کان حه‌رام کردبون و ته‌مانه‌یان بو‌کردبونه‌جوک و توانج و ته‌شهر و قسه‌: (هه‌یشه‌شه‌وه، ته‌قله‌وده‌وه‌و گۆرانه‌و... چاول خه‌وه...)

ته‌بیژن جاری وا‌هه‌بوه‌که‌کوردیه‌گۆرانه‌کان، له‌ترسی کورده‌کوچه‌ره‌کان، مال و ژییانی خویان به‌جی هیشتوو‌ه‌له‌ترسان رایان کردوه، بۆیی واوتویانه‌: (گۆرانه‌... له‌ئاوی به‌ده‌ره‌...) ته‌وانیش ورده‌ورده‌چونه‌ته‌ناوچیاوچه‌ره‌کانی کوردستان و خوی کورده‌کوچه‌ره‌کانیان گرتوه‌له‌نه‌به‌زی و کۆلته‌ده‌ریدا ته‌وانیان به‌جی هیشتوه‌. به‌لام گۆرانه‌کان خویان لایان وایه‌گۆران له‌واژه‌ی گۆرگیراوه‌به‌مانای مه‌زن و گه‌وره‌س، چونکا گۆرانه‌کان، لای میرو پادشایانی کاتی خویان زۆر خاوه‌ن پله‌و پایه‌و مه‌زن بون.

هۆزانی مه‌زن ته‌وفیق وه‌ه‌بی که‌کتیبیکی له‌باره‌ی بارامی گوره‌وه‌به‌عه‌ره‌بی نویسه‌ته‌بیژی: بیژه‌ی گۆر به‌ری له‌رله‌گۆر-ه‌وه‌به‌ری قه‌له‌و گيراوه‌و به‌مانای: ناوه‌ند، مه‌بدان، ده‌شت، گۆرای و قه‌ور و...ه‌ی‌ته‌.

شه پوئل / ۹۷

بوئوه به وهوزه کوردانه یان وتوه گوران، که له دهشت دا نیشته جی بون، بارامی
گورپاشای ساسانی له دایکه وه له کورده گورانه کانه، که وابی تونه کابلیی: چونکا بارام
ئوگری گور: واتا: "کهری به له ک" گرتن بووه، ناویان ناوه: بارامی گور، چونکا نه مه هه له به.
کورئ له شاعیران وایان ناوبردوه، وه ک تم چوار چارینه ی خه یامی هه ژار:

له وکوشک و سه رایه دا که جهم جامی گرت ریوی تره کیوه، مامز نارامی گرت
بارام که هه موژیانی خوئی گورئ ده گرت دیت به چچوری گورئ بارامی گرت.
عارفی ناودار مه لانا مه لانه حمده جزیری له قه سیده ی ۸۴ دا به شاعر فره مویه تی:
مه ب ئیشراقی سوئاله ک ژله بی غونچه گوشا کر - کوب ئیلهامی د سوئالامه جه وابه
شیخی ئیشراق به عهره بی و به کوردی و فارسی شاعر و هونه ی هه به، شاعر به کوردی

میرزا ئامانه ویت مه ده رو خهم نه جام مه مانو ته جه مشید نه جهم
نه هامدهم نه قوم نه هونرس نه کهس کهس وه ده ردمان نه بو قهریاد رهس
دلسوزان دل تنگ بی دسه لات بو رومان جه سه فر راگهی نه هات بو
ئیشراق ئومیدهت وه ساقی خو بو تا دوغات جه روی قیامت سو بو
پروفیسور مینورسکی روزه هلات ناسی ناوداری روس له کتیبه که خویدا، که به
ئینگلیسی له باره ی گورانه وه نوسیویه تی و کراوه ته کوردیش ناز ریان وابه: گوران هوزیکن
زیاتر له سیه زار سال بهر له مه هه بون، مه به ست له گوران ته نیا نه و هوزانه نییه وایستاله

کی دی دیوانه ی ته ور دانابوی مهرکه ونه مه یدان گه ردون رانابوی - رانا: نیشاندان.

ته وانه ی وابه زوانی گورانی هونراوه یان گوته، نه مانه:

عیل به گی، مه لا پهریشان، خانای قوبادی، سه یدی هه ورامی، شه فیع جام ریزی، خان نه لماس خان، حاکیم
مه وله ی کورد (عبدالرحیم) تاوه کوزی مه عدومی شاعیری گه وره ی غه زله بیژکه له کوردستانی جنوبی له
(۱۸۹۷-۱۸۹۲) دا ژباوه و کوچی دوا ی کردوه.

له شاعیره گه وره کانی سه ده ی بیستم ده توانین پیره میرد (۱۸۶۷-۱۹۵۰) و شه حمده موختار جاف
(۱۸۹۷-۱۹۳۵) و بیکهس (۱۹۰۵-۱۹۴۸) و حاجی قادر کوبی (۱۸۱۵-۱۸۹۲) که خه لکی بو خه بات له پیناوی
نازادی و سهر به خوبی دا هان داوه، ناوبه رین. ته مروبه ناویانگترینی شاعیره کسان له ئیران داهه ژار وهیمن - ه!
شیخ شه هابه دین سوهره - وه ردی شیخی ئیشراق کورده و له سوهره دیی ئیوان بیجارو زهنگان له ۵۸۷ مانگی له دایک
بوده و له ۳۸ سالی دا وه فاتی کردوه. سوهره وه ردی به کان کوردن چون واژه ی سوهر له فارسی و عهره بیدا به کار نابری.
فارس له باتی سوهر ده لئین: [سرخ] - عهره بیش ده لی [احمر] - کوردیش ده لی: سور، سوهر - (شه پوئل).

شه پوئل / ۱۹۸

پاريزگه‌ی کرماشان دان و نيوي هم هوزه يان پاراستووه، به لکومه بهمت له نا وی گوران، گشت هوزه کورده کانه که بهزاراوه‌ی گورانی قسه يانکردوه، وه ک: هوزی سییامه‌نسور و زه‌نگه‌نه که نه مرو له تیران و عیراق و نه‌فغانستانا بلا و بونه ته‌وه. هوزی برادوست: بروانه: (شوبنه‌واری باوله کورده واریداو میژوی... نوسراوی شه‌پول به رگی ۳) که ئیستازاراه‌ی شه‌وکوردانه کرمانجی ژورو "شمالی" یه و له‌لای ورمج له تیرانا و له لای ره‌واندز له عیراقانیشه جین و شوانکاره و زهندو کاکایی و پالانی و گیژو هه‌ورامی و روزبه‌یانی و چگنی و پازوکی و نه‌وانی تره. واژه کرمانج: هم‌واژه‌سی مانای هه‌یه:

۱- مانای گشتی که له ناو ویزاوه‌ران و نوسه‌رانا، به‌مانای کوردبه کاربراهه، هه‌ماسه‌ویژو به‌یت سوراو ریثالیزم نوسی ناوداری کورد حه‌کیم ته‌حمه‌دی خانی له‌به‌رکولی "مهم‌وزین" دا، چهن جارواژه‌ی کوردو کرمانجی دوپات کردو ته‌وه و بویه ک مه‌به‌ست به‌کاری بردون وه ک نه‌بیژی:

داخه لق نه بیژتن کو ته‌کراد..	بی مه‌عریفه‌تن، بی ته‌سل و یونیا
ته‌نوعی میله‌ل خودان کتیبین	کرمانج‌ته‌نی دبی حسین!!
هم ته‌هللی نه‌زهر نه‌یین کو کرمانج	عیشق‌په‌نه کرن ژبوخه‌ ئامانج
کورمانج نه‌ پرده‌بی که مالن	ته‌ مهاد یه‌تیم و بی مه‌جالن

۲- دوهم مانای تایه‌ته و به‌وکوردانه که زوانیان له‌ته ک زوانی خيله گورانه کانی ترا زور جییانه.

۳- سیه‌هم مانای تایه‌تی تره، به‌م جوړه خه‌لکی موکریان و سوران و شاری سنه، به‌گوندنیشینه کان نه‌بیژن: (کرمانج) - ئیستائه‌دیبان و، میژونوسانی کوردخویان، کرمانج ته‌که‌نه دوه‌ش.

به‌شی کرمانجی ژورو، به‌شی کرمانجی خوارو به‌لام مینورسکی لای وایه، واژه‌ی کرمانج له‌دو ناوی: (کوردو مانا) پیک‌هاتووه، هم دوه‌وزه سیه‌ه‌زارسال به‌رله مه، پیکه‌وه ژیاون و تیکلاوییان هه‌بووه به‌دریژای ژورگار (کوردومانا) بوه ته‌کرمانج به‌لام ته‌وفیق وه‌بی لای وایه. بیژه‌ی کرمانج له‌بنه‌ره تا، کرماژ بووه و له‌مه‌سده‌ری کرماژن و به‌مانای

شه پۆل / ۱۹۹

کرم لیدان و کرمای یهوه، هاتووه و نهم ناوه له ئەفسانەیی ئازۆی دەهاکی مار دوشهوه. که بیماری سه ره تانی بووه و له بان شانی دوکرم وه ک مار روان، کورده کانی ژیرده سی به سه روکایه تی کاوه ی ئاستگه ری کورد، لپی را ساون، وه کاوه. به چکوشه که ی میشکی پرژاندوه، ئەلین نه و مژووه ی وامیشکی مهرو مژوئی له و برینانه ی شهرشانی ئازۆی ده ها ک ساوی وه، ناوی (کرمائیل) بووه، که له ریشه ی کرمه وه گیراوه.

به لام ئەشی بزاین نهم قسه له بابەت ئازۆی ده ها که وه، ئەفسانە یه و دژودژمنانی گه لی کورد میژوی کوردییان شیواندوه و. به ئانقه ست په رده ی ره شیان به سه ر میژوی نهم گه له نه به زه دا کیشاوه، چونکا به پپی قسه ی لیکوله ران و میژونوسانی یونانی ئازۆی ده ها ک و اتا ئاستیا ک ئاخیرین پاتشای کورده ماده کان بووه، که به هوی خه یانه تی هارپاکی خزمی یه وه قله وه بون و تییاچون و نه مان. پرۆفسور مینورسکی رۆژه لات ناسی روس لای وایه: سولتان ئیسحاق هه ره و ئه و ئاستیا گه کورده ماده هه ره وه ک له پیشه وه راما ن گه یا.

کرماج: مه ستوره خانمی ئەرده لان له کتیبه میژویه که ی خویدا کرماج - ی ناو بردوه و ئەبیژی: (سپه م کرماج که له ناو بوره پیاوانا به (بابان) ناودارن.

محهمه د ئەمینی گولستانه له (مجممل التواریخ) ئەفشاری یه و زهندی یه دا کاتی ناوی سلیمان پاتشای بابان ئەمیری هه ریمی سلیمانی ئەبا ئەبیژی: (سلیمان پاتشای کرماج یه) له و به لگانه رون ئەبیته وه که کرماج له کرماز - ه وه گیراوه و - ژ - بووه ته - ج - نهم جو ره گورانانه له کوردییا، زوره، وه ک: تاج و تانج، تازۆی و تانجی و فه ره جی و فه ره نجی.

هۆزی کرمانج له سه ره تاوه بیژاوه ران و شاعیرانیان زۆر بووه به لام شوینه واره کانیا ن له ناو چون ئەلین: عملی ته ره ماخی که هاوچاخی روده کی بووه له سه ته ی چواره می کوچیا ژیاوه، دیوانیکی هه له بهستی گه و ره ی کوردی هه بووه، به لام له ناو چووه، بیچگه له چه ن تیکه هۆنراو، که ئە ی ده نه پال نه و شتیکمان به ده سه وه نیه.

دوکتور په رۆیزی ناتل خانله ری له میژوی زوانی پارسی به رگی دوهم داله لاپه ره ی ۳۸ که له تاران له سالی ۱۳۵۲ هه تاویدا چاپ بووه ئەنوسی: له سه ته کانی ۵ و ۶ ی کوچیدا شوینه واری بیژاوه ری ده ماوده م و نوسراوه ی کوردی له ناو لاپه ره ی میژو دایینراوه، یه کیکه

شه پۆل / ۲۰۰

له ونوسراوانه قهسیدهیه کی مله مه عه به زمانه کوردی که ئه نه و شیره وانی به غدادی یه، که له کتیبی معجم البلدان چاپی لایزیک ج ۱ لاپه ره ی ۱۸۶ دانوسراوه و چاپ کراوه.
ئه شی بزاین تاسه تهی نوهم ناویک له بیژاوه ران و هونهرانی کرمانج وه بهرچاونا که وی.
حاجی قادری کوئی له دیوانه که ی خویداناوی دو هونهری مه زنی کوردی کرمانجی ژوروی بردوه و ئه لی: عه لی حهریری و اتا گوندی حهریری لای ره واندز، حهریری باتاس وه شیخ ئه حمده ی جزیری واته جهزیره ی ئینو عومه ر. ئه و دوشاعیره مه زنه له جهانانا و دارن و له گه ل (عبدالرحمن جامی) ئه و شاعیره پارسه و بیژه دها و کات بون و به کتریان دیوه، ههروه ک جامی ده لی: پیر مردی بدیدم زجهزیر نیکم مردی بدیده م زحه ریر
شیخ ئه حمده جهزیری زانایه کی دینی و خوانا سیکه ره بانی بووه، هونراوه کانی عاریفانه یه، زوانی کوردی و عاره بی و پارسیشی جوان زانیوه، بیری نه ته وه پهروه یشی هه بووه. کوری له میژو نوسان لایان وایه هاوکاتی ئه تابه ک عیماده دین- ی زهنگی میری موسل بووه به لام به پیی ئه و شیعره ی جامی که حاجی قادری کوئی هیناویه تی شیخ ئه حمده جهزیری له سه ته ی نوهمه ما ژیاوه، نه ک له سه ته ی شه شه ما.
شیخ ئه حمده جهزیری له قهسیده یه کی زور ره وانا له میرخه لیل- ی ئه یوبی تاریف ئه کات وله سه ره تادا ئه بیژی:

ئهی شه شه نشاهی موعه ززه م حه قق نیگه هه داری ته بی

سوره ی اِنَّا فَتَحْنَا حَافِزِو یاری ته بی

ئهم خه لیل ئه یوبی به ته نیا کورده ئیرانیه ک بووه که له کاتی هه رکه س هه رکه سیدا له زه مانه (ئاق قویونلو وه قه ره قویونلو) ه کانا میری کردوه وه له راست بیگانه کانا، ره ق راوه ستاوه، جاله بهر ئه مه یه شیخ ئه حمده جهزیری پیا هه ل خویندوه.
دیوانی کوردی شیخ ئه حمده ی جهزیری که به پیی پیت گه لی هیجا و ئه لف و بی هونراوه ته وه، بو یه که م جار له لایه ن فون هارتمان- ی ئالمانیه وه له سالی ۱۹۰۴ زاینی داله

۱- وانا (عبدالعزیزان عمر به رقهیدی): به رده قیتی. وه فیاتی کوری خه له کان له باسی جزیردا

شەپۆل / ۲۰۱

برلین لە چاپدراوه و بەر کۆلیکی تەحقیقی بەزمانی ئەلمانی بۆ نوسراوه و لەلایەن ژاپا رۆژ
هەلات ناسی روسیش و تارگه لیککی توێژانەوه و لیکۆلەرانی لەبارە ی شیخ ئەحمەدی
جزیری یهوه بۆ نوسراوه: جزیری شاعیر و هۆنەرێکی مەزنی چەرخێ دوانزە، بووه، دیوانە
شیعەرە کوردی یە کە شی چەن جارەن لە قاهیرە و شام و عیراقا چاپ کراوه.

لەم دوایی یانەدا مەلایە کێ کوردی کوردستانی سوریه دیوانە کە ی مەلای جەزیری
وەرگیراوه تە سەر عەرەبی و تەواوی ئەو شیعەرە تەر و لە بارانە ی بۆ دلداری دانراون بە ناوی
سۆفیگە ریهوه کردوه بە پارانەوه و خوادواندن و لەو مەبەستە ی بردۆتە دەری کە مەلای
جەزیری لە دلدابووه.

کۆرێ لەوانە ی وا بەزاراوه ی کرمانجی ژورو شیعەر و هونراوه یان گوتووه، ئەمانەن :
فەقی تەیران، مەلای باتە، عەلی حەریری، شیخ مەلا ئەحمەدی جەزیری یە، گەورەترین
شاعیری ئەدەبی نەتەوا یەتی حە کیم ئەحمەدی خانی (۱۶۵۰-۱۷۰۶) یە کە دیوانە کە ی "مەم
وزین" بەرزترین پلە ی ئەدەبی کوردی سەر دەمی دەربە گایەتیە. حە کیم ئەحمەدی
خانی ناسیونالیسم- ی کورد- ی ۲۲ سال بەر لە دایک بونی [ژان ژاک رۆسو] و ۱۳۰ سال بەر
لە ئینقیلابی نەتەوایی و لاتی فەرانسە لە چریکە ی مەم وزین دا مەسەلە ی نەتەوایی و نیشتمانی و
ناسیونالیسم- ی نەتەوایی بۆ کورد راگە یاندووه و روناکی کردۆتەوه و هونەری خانی نەمەر
لە مەدایە کە هیمان فەرانسە و ئور و پایە کان ئەمە یان نەزانیبو، حە کیم ئەحمەدی خانی لە سەتە ی
۱۷ ی زاینیدا رای گە یاندبو. دیارە دەبی حە ماسە ی حە کیم فیر دە و سیش لە بیر نە کە ی، هەر چەن
حە ماسە ی خانی ریشالیزمە و حە قیقە تی هە یه و درویی تیدانیە، بە لām هی فیر دە و سی ریشالیزم نیه و
لە داستانێ روستەم و کورە کە ی دا درویی تیدایە و باوک درۆ بە کورە کە ی دە لیبی جالەم بابە تانە وه
شاکاری خانی فەزیلە تی بە سەر هی فیر دە و سی دا هە یه .- خانی کە لە سەتە ی ۱۷ دیوانی مەم و
زین و فەر هەنگو کە کە ی خوی نوسیوه و دوای ئەم شاعیرانە ها تۆتە جەهان کە لە بارە ی ئەوانا تاوا
دیترێ:

بناقە . روحا مەلای جەزیری پێ حە ی بکرا: عەلی حەریری

کەیفە ک وەبدا فەقیهێ تەیران حەتاب ئەبەد بمایێ حەیران
 بێمەلە و تیرە ی خانی لە ساڵە کانی ۱۹۵۲ زاینی دالە هەریمی بایە زیدا نیشتە جی بون،
 کە لە پێش ئەو وەدا وانا: لە ساڵی ۱۵۱۴ زاینی کوردستان دوا ی جەنگی چالدران سی بەشی
 کە تێو ژیر چە پوکی رهشی عوسمانلییه کان -
 لە سوریا قەدری جان کە لە ساڵی ۱۹۷۲ زاینی کۆچی دوا یی کردو، لە ئیرەوان
 عەرەب شەمو و ئەمینێ ئەودال کە لە ۱۹۰۶ زاینی هاتو تە جەهان و لە ۲۲ سەپتامبری ۱۹۶۴
 زاین کۆچی دوا یی کردو، ئەم ئەودالە هەم شاعیر بوو و هەم لیکۆلەر ۱.

۱- کوردستان ئەدەبیاتی کوردی دوکتور کامران بدران بە زمانگەلی جیا جیا چاپی پاریس. میژوی ئەدەبی کوردی،
 عەلانە دین سەجادی چاپی بەغا ۱۹۵۲ ی زاینی - (من روائع الادب الکردی محمد توفیق وردی) چاپی ۱۹۵۶ ی
 زاینی بەغا بە عەرەبی. زمانی کوردی... نوێسراوی کرمانج ۱۹۵۱ زاینی - زمانی کوردی زازا جەلادەت عەلی بەدراخان
 شام ۱۹۲۶ ی زاینی - گوێنارگەلی هاوار، کوردستان، روژی کورد، دەنگی گیتی تازه، ژبان، راویژ، نیشتمان، خوێنیشین،
 زاگروس... بەررهسی شیعرو ئەدەبیاتی کوردی نوێسراوی مادام لوسی پل مارگریت و دوکتور ک. ب. بە زمانی فەرانسە
 تەرجەمە ی جیمز چاپی پاریس ۱۹۳۰ ی زاینی (شەپۆل).

- گەنجینه ی گرانبه های ئەدەبیاتی کوردی (محمد قاضی) چاپی تاران ۱۳۲۵ هەتاوی، بەررهسی عیلمی زمان و
 ادبیات کوردی نوێسراوی جیمز یادداشتها، در نامە ی هەفته گی کوهستان چاپی تاران ۱۳۲۵/۶ هەتاوی - دەستوری
 زمانی کوردی توفیق و هەبی چاپی بەغدا ۱۹۳۰ زاینی، میژوی کورد و کوردستان ئەمین زەکی وەزیری فەرەهنگی
 عیراق چاپی بەغدا ۱۹۳۱ زاینی.

- بنواره بەرکولی مەم وزین کە قەناتی کردو نو سوبەتی و شەپۆل وەری گیر او هەتە سە زمانی پارسی و کوردی و لە
 گوێنارگە ئاوی ئە ی ژمارە ی ۱۲ چاپی ۱۳۷۲ ی تاران.

- (ناسیای و لە تە ک ئەمینێ ئاودالانوسینی جاجی جوندی تەرجەمە ی برای ئەرمەنی و کورد خوشە و بست خاچادریان
 آرمیاک).

بنواره (و تازی زاناو لیکۆلەر: جەمیل زوژ بە یانی لەوا حیدی زاراوہ کانالە تاران). (میژوی سلیمانی و دەوروبەری
 نوێسراوی ئەمین زەکی بە گ کە جەمیل روژبە یانی کردو یە تە عەرەبی)

پارسان نوێسراوی سوری - ترانە های کوردی دوکتور موکری - المعجم فی معاییر اشعار المعجم نوێسراوی شمس الدین
 محمد بن قیس رازی، دو قرن سکوت دکتر زرین کوب چاپی تاران. بورهان الحق نورعەلی اللہی چاپی تاران ۱۳۴۳
 هەتاوی.

ژمارە کانی گوێناری گە لاویژی کوردی سالگەلی ۱۹۴۴ و ۱۹۴۸ زاینی و تاریخ ئەدلان لاپەرە ی ۷.

مجمّل التواریخ افشاریه و زندیه لاپەرە ی ۱۶۵، سرسپردگان نوێسراوی سید محمد علی خواجە الدین - تاریخ و شرح
 عقاید دینی و آداب و رسوم پارسان. دایرة المعارف بطرس بستانی لاپەرە ی ۶۴۴ و بەرگی ۵. سفرنامە ابن بطوطه
 لاپەرە کانی ۲۰۹ و ۲۱۰ ترجمه محمد علی موحد چاپی تاران ۱۳۳۷. بیان الادیان ابوالمعالی نوێسراوی محمد حسین
 علوی خوش کراوی اقبال آشتیانی چاپی تاران ۱۳۱۲. بنواره: (کتیبی باوی کۆمە لایەتی و میژوی... لاپەرە ی ۱۴۵
 نوێسراوی شەپۆل چاپی تاران).

شیعرو هۆنە ی کوردی

ئەمڕۆکە دەریچە یەکی تازە و نوێ بو شیعرو هۆنە ی کوردی کراوە تەو، شیعری کوردی روی لە ئاسۆیەکی رووناک کردوو، سەیر و سەیرانی نوێ دەستی پیکردوو، لە ئاو و هەوایی تازە و ئازادا دەشکوی و خو دەنوینی و دەدرەوشیتەو و درەخششی دیکە ی هە یە

شیعرو هۆنەر و هۆنە و وێژە ی کوردی سەری لە ئاسۆی پینگە یشتن ساویو، شیعرو هۆنە ی کوردی لە روی پروا و ئیمان، وە هەر وەها لە ئاگری گەرگرتوی دەرونی پر دەردەو و دەهۆنریتەو، تێدە کۆشی بە نیازگەلی من و تو و ئەو، هەر وەها بە نیازگەلی کۆر و کۆمە لگای گەورە ی من و تو، وە لام بداتەو. شیعرو هۆنە ی کوردی رەنگ و روی خۆمالی و مروقی و ئینسانی و ئیسلامی و قورئانی هە یە، لە رەنگ و ریختی نامۆ بیانە دورە پەریزە و خۆی سەر بە خو راگرتوو و لە سەر بئێچینە ی بیرو باوهری کوردەواری پێنجی دا کوتاوە و خۆی تاو دەدا. چونکە جوان تیکە یو کە ویستی ئیمە، دەردی ئیمە، بیرو باوهری ئیمە، وە باری ژبانی کوردەواری شتی دیکە یە لە هە ی بیانە و نامۆ جیا یە.

شیعری کوردی باری رامیاری، کۆمە لایە تی و دینی و قورئانی زۆرە و ئاگری گەرمی ژباو ژبان وە جۆش و خروش دەخا و ریگای ژبان و ژینمان نیشان ئەدا و دەسمان دەگری و بەرە و ژبانیکی خۆش و بژوین و ئاسودە رمان دە کیشی، وە بەوانە ی چاک ناتوانن راکەن رە و رەو ی بیرو جوان و ورد و ماقولانە دە بیان خاتە سەر ریگای راست و دروست و ئینسانی و مروفانی و ئیسلامی قورئانی.

شاعیرانی ئیمە رویان لە شیعار کردوو، بە لام هیمان شیعاریان شاعیرانە لە شیعری خۆیاندا باش نە گونجاندوو، ئە بی چاوە پروان بین تا شاعیرە کانمان بە نیشان دانی شکلی شاعیرانە ی شیعار، واتای بەرز و شیاوی ریسالە تی ئەو ئەدا بکەن شیعەر گەلی دابنن کە شیاوی هەمو خولو چاخ و روژگارینک بی. شیعری کوردی زیاتر مایە و رەنگی حە ماسی هە یە و تی دە کۆشی و شیار دەری و هۆیک بی بو راپەرین و وریا بوونە وە ی گە لان.

شیعرو هۆنە ئە بی جوان بە وردی بروانیتە دنیا ی کزو کە سان و بی بە شان و هە ژاران و لێقە و ماوان و سرنج بداتە نە تەو بی بەش و بە ندرکراوە کان، وە ئەوانە ی وا

له دنیای سیۆم داله بهندرزگار بوون.

شاعیرانی ئیمه ئەشنی بو خزمەت کردن به خەلگانی تەرخان بکەن، ئەبێ له شیعەر شمشیری ئاودار له راست تالانچیان و زورویژایی به کورتی بیژین شیعو هونە ی ئیمه ریگایه کی گرتۆته بهرو بهرو رهوهک دهرواو راپهریوه: ئەتوانی هیوادهرو ئومید خولقینه ر بێ.

□ کوردەواری جیگای ههلقولانی وێژو وێژهوانی و ئەدەب و هونەرە. له وه تی خوا ئەم خاکه جوان و پاکی خولقاندوووه کوردی لی نیشته جی بووه بوو ته کانی شیعو هونە و ئەدەبی بهرز و تەرزو بلیند. شوینه واری که له پیشینان بو ئیمه به یادگار ماوه و نهفه و تاوه عەزەمەت و پەرەداری هونەری که لامی ئەم خاکه رهنگینه به ئیمه نیشان دەدا، وهک شیعری مهلا په‌ریشان، ئەرکه‌وازی، مه‌لا رۆسته‌می ئیلامی، خانای قوبادی، سه‌ره‌نگ ئەلماس خان، چه‌کیم مه‌وله‌وی کورد، میرزا ئەولقادی پاوه‌ی، وه‌لی دیوانه، ترکه‌میر، مه‌لا منوچێهر، فه‌هیم سه‌نجابی، ئەحمەد داواشی، بابا تاهیری عوریان، ئەسفەندیاری غەزەنفەری، سه‌ید سەلح ماهی دهشتی، چه‌یرانه‌لیشا، سه‌ید یه‌عقوب ماهی دهشتی، ته‌مکینی کرماشانی، شامی، میرزا شه‌فیع کیمه‌یی، ئەلماس خانی کوردستانی، عەلی چه‌ریری، عەلی به‌رده‌شانی، عەلی ته‌ره‌ماخی، فه‌قی ته‌یران، مه‌لای باته، په‌رته‌و چه‌کاری، چه‌کیم ئەحمەدی خانی، حاجی قادری کۆیی، نالی، کوردی، ناری، قانع، وه‌فایی، ئەحمەد موختار جاف، سالم، تاهیر به‌گی جاف، سه‌لاح سۆران، ئەحمەدی کور، فه‌قی قادری هه‌مه‌وند، حاجی خه‌لیفه مه‌لا محمه‌د (به‌ها)، عارف، ئیمامی (ئاوات)، خاله‌مینه، چه‌قیقی، چه‌وه‌ه‌ری، سیف القضاة، فیدایی، زاری، هیمن و هه‌ژار.

ئەوه‌ی ئەمڕۆ که به‌ناوی وێژه‌و وێژه‌وانی قسه‌ی لیوه‌ده‌ کړی به‌رده‌وامی ریازی قسه‌زانانی پیشینانمانه‌و توخته‌یه‌ که بو پێوه‌ندی رابوردومان به‌ داهاتومان، دانانی شوینه‌واری ئەدەبی ئەمڕۆ که‌مان ئەبێته‌ پێوه‌ندیکی راسته‌قینه‌ بو ئاسه‌واری رابواردومان و ریگا نیشانده‌ریکی باش ده‌بێ بو به‌ره‌ی داهاتومان.

□ ده‌زانین که وێژاوه‌ری له‌ ده‌رونه‌وه‌ هه‌وین و مایه‌ ده‌گرتی، خوین گه‌رمی و راسته‌قانه‌کی تایبه‌تی هه‌یه، له‌ روی هه‌ست و له‌ سونگه‌ی ده‌رد له‌ دل و ده‌رونه‌وه‌ قله‌ ده‌کا. له‌ تیروانینی قسه‌ی دل نه‌ینه‌و شادراوه‌ ته‌وه‌ له‌ هاوار کردنیشی دا ده‌ردو

رەنج و خەم و خەفەت و مەینەت و شادی و شادمانی مروڤ پیل و شەپۆل ئەدا. جا لە بەر ئەمە ئەتوانرێ بو وێژە و وێژاوهری میژووویی دیکە کێبو دابنری: میژوووی دل و دەرونی، عاتفی، مروڤانی، خوین گەرمی، راستەقانی و راست خوازی و حەقیقەت ویستی.

جا هەر لێرە وەیه که به خویندنه‌وه‌ی شیعر و هۆنه‌ی حە کیم ئەحمەدی خانی ئەتوانین توی توی و توێژال توێژالی ژیانی خەلکی هاو خول و هاوده‌وره‌ی ئەو شاعیره‌ به‌رپرسه، پر هه‌سته تی‌بگه‌ین و بی‌ناسین و بی‌زانین و جوان لێی حالی بین و به‌ خویندنه‌وه‌ی شوینه‌واری ئەده‌بی و هونه‌ری (فایق بی‌کەس، ئەحمەد موختار جاف، حاجی قادری کوویی، حاجی خەلیفه، مه‌لا محمه‌د (به‌ها)، نالی، مه‌حوی، خانای قوبادی، فه‌قی ته‌یران، حە کیم مه‌وله‌وی کورد، نوسخه‌ی جامیعه: مه‌ولانا خالید، پیره‌مێرد، وه‌فایی و مه‌لای جزیری و ...) ئەتوانرێ ئەوه‌ی له‌و روژگارانه‌دا به‌سه‌ر خەلکی کورده‌واریدا هاتوو، راست و دروست ترو بی‌گری و گۆله‌ تر له‌ میژوووه‌ نووسراوه‌ و دانراوه‌ کان: ئەتوانین تی‌بگه‌ین و شته‌ کانمان باشتر ده‌س‌که‌وی و به‌ رووناکی و به‌ باشی لێ حالی بین

□ شیعر و هۆنه‌ی کورده‌واری هەر خول و ده‌وره‌یه‌ک ته‌شک و دیمه‌نی تایه‌ت به‌ خوی هه‌یه، به‌ قسه‌ی س‌اتیر: (هەر خولێ هۆنه‌و شیعرێ خوی هه‌یه). دیاره‌ وێژاوهری ئەم بیست‌ساله‌ی دوایی‌یا نه‌ی له‌ ۱۹۸۰ به‌م لاوه‌ له‌ کورده‌واری دا باشتر و جوانتر و به‌ هیزو پیزتر گۆل و به‌ر و میوه‌ی داو سه‌ری هه‌لداوه‌ و به‌ خودا هاتوو که پ‌یوسته‌ له‌ لایه‌ن لیکۆله‌ران و دلسۆزان و زانایانی کورده‌واری‌یه‌وه‌ پ‌یاندا بچنه‌وه‌ و بزاره‌یان بکه‌ن و له‌به‌را به‌ شه‌ن کاودانه‌که‌ی لیک جیا بکه‌نه‌وه‌ و ئەوسا به‌ که‌و، قونه‌که‌وی بکه‌ن و به‌ شیلگیرو بیژینگ دای بیژن و کۆزه‌ره‌و چ‌ینو و خه‌وشی جیا بکه‌نه‌وه‌ و جوان به‌ شانه‌ی بیرو هزری سه‌روک و بنۆکی بگرن و له‌ جیکه‌نه‌ی بده‌ن تا دانه‌و لۆکه‌ جوان و سپی‌یه‌که‌ی لیک هه‌لاویژرێ و به‌ وینه‌ی هیلکه‌ی پاک کراو له‌ به‌رده‌ستی خوینده‌وارانی نیو کورده‌واری دابنری.

دیاره‌ به‌ و پ‌یودانه‌ی که‌ مروڤ له‌ ته‌ک خویدا ناموویی و له‌ بنیشه‌ی خوی دوره‌وه‌ که‌وی، هونه‌ریش که‌ یه‌کی له‌ دیارترین و به‌رچاوترین نوینگه‌ی روڤ و گیانی ئینسانه‌ توشی لاری و تیا چون ئەبی، له‌ دنیا ب‌ی داکه‌ مروڤ دیل و یه‌خسیری هه‌وا و هه‌وه‌سی نه‌وسی خوی بی‌ یا دیلی هه‌وای وزه‌ و هیزی ئەنبوژنه‌ی و مادی

بێ، دیاره هونەریش ههروهک پۆل و سامان و وزه و تیکۆلۆژی ده‌بێته که ره‌سته‌بێ له ده‌ست ته‌ماکاری زیاده به‌ش ویستانی زل هیز و ده‌چینه خزمه‌تی به‌شی ناژالی وجودی مروفانی و له ئاکامدا هه‌موو چتی له خزمه‌ت مال و تیرانیدا قه‌رار ده‌گری.

به‌ئه‌ستۆگرتن و به‌رپرسی له‌شیعرو هۆنه‌دا

له‌که‌ و ناراه و توپانه قسه‌که‌ له‌ ده‌وه‌ بێ بېشک له‌سه‌ر دلێش ده‌نیشی به‌ر له‌ هه‌موو شتیک با بزانی شیعرو چیه‌و چ جووره‌که‌ لامیکه‌؟

تا ئیستا له‌ لایه‌ن فه‌یله‌سوفان، زانیانی مه‌نتیق، عه‌روز دانهران و ئه‌دیباوه‌و تاریف گه‌لی جیا جیا له‌ هۆنه‌و شیعرو کریاوه‌، بو‌وینه‌:

□ کوری سینا بو‌عه‌لی له‌ به‌شی مه‌نتیق له‌ په‌راوه‌ی شیقای خویدا فه‌رمویه‌تی: «ان الشعر هو کلام مخیل مؤلف من اقوال موزونه متساویه...»^(۱)

شیعرو هۆنه‌ قسه‌و که‌ لامیکی خه‌یا ئابیسینه‌ که‌ له‌ پیت و قسه‌ی وه‌زندارو به‌راه‌ر ساز درابن، وه‌ک ده‌زانری کوری سینا زیاتر دوپاته‌ی له‌سه‌ر خه‌یالی بونی شیعه‌. □ نه‌ره‌ستو له‌ په‌راوه‌ی فه‌نی شیعی خویدا وتویه‌تی: ره‌سه‌نی شیعه‌ به‌ واتا و مانا و مه‌زمونیه‌تی، وه‌زن و ئه‌وانی دیکه‌ شاخ و به‌رگن، به‌م پینه‌ که‌ شیعه‌ له‌ روانگای واتا و ابینن ئه‌بێ شیعه‌ به‌ قسه‌ی خه‌یالای بزانی که‌ بتوانی شو‌ر و غه‌و غاله‌ ده‌رون ساز بدا و حاله‌تی له‌ غه‌م و شادی و شتانی دیکه‌ له‌ خوینهر و بیسه‌ر دابه‌دی به‌ینی، هه‌رچه‌نده‌ ده‌ق و بلاوگیش بێ.

□ ئه‌شێ بوتری چون له‌ زه‌مانی هه‌کیم ئه‌حمه‌دی خانی، خانای قوبادی، هه‌کیم مه‌وله‌وی کورد، مه‌لای جزیری، حاجی قادر کوی، مه‌لا په‌ریشان، نالی، چامه‌ی هوزموگان رمان، ئاتران کوژان، وه‌فایی، پیره‌میرد، مه‌ولانا خالید شاره‌زوری، شیعه‌ به‌ وینه‌ی وه‌زن و قافیه‌دار به‌یان کراون له‌ ئاکاما قسه‌یه‌ک له‌ دوانه‌ خالی بن به‌ شیعه‌ دانانن، هه‌رچه‌ند ئیمه‌ به‌یت مان هه‌یه‌ که‌ هه‌ندیکی وه‌زن و قافیه‌ی هه‌یه‌ و هه‌ندیکی بێ وه‌زنه‌و به‌ ئه‌ده‌بی کلاسیک داده‌نری. هه‌رچو‌ر بێ شیعه‌ ئه‌گه‌رچی له‌ وه‌زن و قافیه‌و له‌ هه‌ندی نوکته‌ی جوانی به‌دیعی و له‌ فزی خالی بێ شیعه‌، هۆنه‌

۱- پروانه: ابن سینا، فن الشعر، چاپی نه‌وره‌حمان به‌ده‌وی، له‌ پال فن الشعر نه‌ره‌ستو، قاهیر ۱۶۵۳ په‌ره‌ی ۱۶۱.

ئەبى ئەزمونى بەرھەمی عاتیفە و بیروخە یال بى، وە بە بى خە یال و وزەى خە یال هیچ یە ک لە عاتیفە و بىر ناتوانن سازدەرى شیعەر بە واتای واقیعی بن. بە واتای دیکە ھونەى شیعری کاتى خودەنوینى کہ خە یال و بە یانى ھونەرى لە کار دابى، چونکہ هیچ ئەزمونیک لە ئەزمونە کانی مروف بى وزەى خە یال با یە خى ھونەرى و شیعری پەیدا ناکا. شاعیر بە وزەى خە یال و زوق و سەلیقە و بە کار بردنى (تشیہات) جوان و ئیستیعارە گەلى لە تیف و قسەزەوان و بە دیع و بە کار بردنى پەند و مەسەلى دلنشین و خونجاو و گونجاو و جوانى واتا و بیژە و کەلام بە نیشان دانى شتگەلى دل پەسەند و صووہرى خە یال و دلگیر ئارەزوى خوى لە شیعرو ھونەدا لە بابەت ئیلقای بىرو گویزان دەوى عاتیفە و حالاتى خوى بە خوینەر و بینەر بە دوو شیوہ ئەنجام دەدا.

۱- جوان رازانەو وە باش نیشان دان کہ شاعیر بەم کار و شیوہ جوان بە جوانتر نیشان دەداو لە سىحرو جادوى کەلام و ھیزی جوانى بە یان و شوین دانانى خە یال، وە خە یال وى شیعەر کارى وادە کا و اتا و مەفھومى زیھنى بە بىرى میشكى خوى و خورسک و ژیان لە چا و دل و گویچکەى خوینەر و بىسەرى شیعرو ھونە کەى خویدا پرشکووترو بە تین و تەوزمتر لە وەى وا ھە یە نیشان بدە.

۲- دوو مەى یە کہ کار و شیوہى داپوشین یا داپوشینى ھونەرى یە، کہ شاعیر لە کاتى پینداویست دا جووہ پوشاکیک لە بیژەى جوان و رازاوە ئە کا بە بەر واتا داو بەم کارە ناحەز و کریت بە جوان و رازاوە نیشان دەدا و نا پەسەند دە کاتە پەسەند و دلگیر. □ لە بابەت شوین دانانى شیعرو ھونە لە دل و دەرون و بىرو میشكى خە لکدا چ لە بابەت ناسینى ھونەر، وە چ لە بابەت رەوان ناسى و فیرکردن و بارھینانەو ھە گرینگی یە کى زور و بەرچاوى ھە یە. جاحیز (۶۰-۱۲۲۵ ی مانگی) ئە دیب و موتە کلیمى ناودارى عەرەب. دەلى: لای نەتەو ھە باستانی یە کان، شاعیران و ھەستیاران زیاتر لە ھەچین و توپى دیکە دەستە جەلەوى ئە قل و عاتیفەى خە لکیان بە دەستەو ھە بوو. ژنانى عەرەب لە خولى جاھلى و نەزانى دا ئە و قسەى جاحیز دەسەلمینى.

بە قسەى (شمس قیس رازى - صاحب المعجم: زور جارن تاکە شیعریک ھوى دوستى و ناشتى بەدى ھیناوە و زور جارانیش بوته ھوى فیتنە و فەساد و ئاژاوە.

له هەر هاواریکدا که له دل و دەرونی شاعیری بەراستی دەردەپەری و له هەر سورەتی خەیاڵی که ئەو له شیعرو هونەیی بە ئەستواری خۆی بەدی دەهینی، گشت هەویا، بیرو خەیاڵ، دەرد، خوشی، گەورەیی و داماوێ مرووف، بە کورتی هەموو کەینەو بەینەیی جیهانی تیدا نەینە.

دیاره شیعری ئەستودار و وێژاوهری بەرپرس ئەتوانن بەنیۆی شویندانێرتین هۆپێ بو بوژانەووە پاراستنی بایەخە مەعنەوی بەکان و ئاگادارکردنەووە بیدارکردنەووەی سەم لێچوان.

مەبەست له شیعرو وێژەو وێژەوانی بەرپرس، تیکۆشانه بوگە یشتن بەراستی و دروستی و ئازادی مرووف، هەستیارانی بەرپرس و بە ئەستودارو و بە ئەمەک بو راستی و دروستی و مروفانی، ئەوانەن که بە واتای قورئانی که ریم کاری چاک و عەمەلی سالح ئەنجام بدەن، هەمیشە له بەر خوداو بو رازی بوونی وێژدانی خویان، خویان بو خزمەت کردن بە مروفانی تەرخان بکەن و له بیری چەوساوان و سەم لیکراوان دابن.

قورئان: **وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ أَلَمْ تَر أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَئْمُونَ وَانَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ كَثِيرًا...** (سورەتی شوعەرا - نایەتی ۲۲۴ تا ۲۲۷).

[پێغه مەهر شاعیر نیە - شاعیران که سانیکن که لاری یان پەیرەوی یان لێ دە کەن، لاری بەدوی هەستیار دە کەوی. ئایا نەت دیو هە ئەوانە (هەستیاران) له هەر شیوو دۆلیکدا سەر لێشواون. وه بەراستی ئەوانە شتگە لێ دە لێن که خویان عەمەلی پێ ناکەن. مەگەر که سانی (له شاعیران) که بر وایان هیناوه و کردەوی چاکیان کردوو و یادی خویان زور کردوو.]

ئەم هەستیارانە که بر وایان بە دین و ئەخلاق و ئاکارو خوی چاک و ئینسانی و خودایی هەیه، له ئاکام دا له بەدیهینانی شوینەواری خویان بو هۆنینه وەیی شیعەر ئە کۆشن، هۆنەو شیعەرە کانیان له خزمەت خەلکدا بێ، بو خەلک بە کەلک بێ و خەلک بیدارو و شیار کاتەو، خو ئەخلاقێ چاک و ئینسانی له نیۆ خەلکدا پەرە پێ بدو خەلک له زولم کردن، ملهۆری، بێ ئەخلاقێ دور بخاتەو و سەرنجیان بو لای ئاکار، خو، بیرو کردەو کچاک و خودایی و مروفانی و دادگەری و دادپەرەری و ناشتی و ئازادی بیرو وراو خوشی و شادی و بە یه که وه سازان بانگ بکا، تا خەلک

شبه پؤل / ۲۰۹ کورده واری.

له باتی دژو دژایه تی کردن رو بکه نه چاکه و چاکه کردن و خویندن و سه نعت و تکنیک و پهره دان به فهره نگی ره سه نی مرو فانی و خودایی و ته ره قی کردن و پیشکوت و سه رکه وت له کارو باری دنیا و ئاخیره ت دا به هیوای سه رکه وتن و پیشکوتن و تی گه یشتن و زانین و فامینی به ره ی مرو ف تا زولم ریشه کیش بکری و له دنیا دا زولم و بی عه داله تی و ته بیعض نه مینی . (شه پؤل)

نیشتمان ویستی و ئوگر بون به زید، له سه ره تایی ترینی خوی مرو فانی به، هه ره ک ئوگر داربونی زاروکه، به دایک، نه و عه شق و نه وینه به گوچ گرتن به شیر ی دایک، له گه ل خوین تیکلاو، ده بی و له گه ل گیان و رو ح ده ره ده جی.

شاعیر و ته نی:

[روزی که بامر حق جهان شد ایجاد
و آدم شد خلق و آدمیزاده بزراد]
[مهر و وطن و محبت قوم و نژاد
در طینت مردم بودیعت بنهاد]
خزمتی خاکی و ته ن فه رز تکی عه ی نه، بو هه مو
داخلی به م حوکه مه به، کی فه رقی جوان و پیر نه کا
زولمه تی جه هل له به رچی زوری سه ندوه باکت نه بی
نوری عیلمی عاله میکه، عاله می ته نویر نه کا
هه رکه سی فیکری مه زاری باوک و باپیری هه بی
بو به قای ئبعزازی خاکی خوئی چلون؟ ته فسیر نه کا.

غار پراو، بزرگترین غار و میا ...

در فاصله کوه «بیستون» و «تاق بستان» در بلندیهای کوه «پراو» که یخچالهای طبیعی آن معروف است، دحانه «غار پراو» قرار دارد. در درون این غار شگفت انگیز، دره ای به عمق ۳۵۰ متر و در قسمتهای عمیق آن چندین آبگیر و یک «آبرو» وجود دارد. این غار که در سال ۱۳۵۰ شمسی توسط یک گروه غارشناس انگلیسی

کشف شد، بنا به تائید انجمن غارشناسان بین المللی، بزرگترین و عمیقترین غار دنیاست.

غار بیستون:

بیستون چه حکایتها که در دل نهفته ندارد....

غار بیستون، یادگاری از بشر اولیه و دوره دیرینه سنگی. این غار که متعلق به دوره ماقبل تاریخ است در بیستون. بالای سر مجسمه هرکول به طور تصادفی از زیر خاک بیرون آمد.

شیعرو هونەرو و یژاوەری

چوماو له دەریادا، رائه و نیستی - کۆلکه زیڕینه ییش له ههتاوو بارانا گۆچ ئە گری، کاتی غونچه پشکوت تهرزه نوقلی نیو دەمی نا، په پوله ئەسوتا که چی من و شه م فرمیسکمان هه لده وهران.

له شه وایم نا به ههتاو شه می چاوت په پوله ی دلمی سوتان. وتم: ئە ی گول کۆلکه زیڕینه له داوینتا دلۆپه بارانی گول رهنگ گریا، به لام شه می چاوت په پوله ی بینای چاوم ناسوتینی.

کاتی خونچه ی لیوت دەم ئە کاته وه، گولی وشه له گویمه ئە پروینی. من نازیم گولی له شی تۆم به وینه ی چیکه گولی که له ناو ئاوی چاوما که تیوون به ئاوی ناو گلینه ی چاوم شتم.

وتم گیانه کهم: کاتی شنه بای به هار داوینی کراسه که تی لادا. بینای چاوم به گورجی له ناسک له شی گولینت دیتنی کرد. ئە ویش له خوشیان فرمیسکی به خۆر هاته خوار.

وتم: گولم به ندی دلم کاتی فرمیسک هه لده وهرینی گلینه ی چاوم له نیو چاوتا خو ده شوا، به لام ئە ی گول چاوی گول گولینت به ئەندازه ی مژۆلت درپو دارو خاوه ن په رزینه چاوی گول گولینت له گلینه دا ده وری سیمی خار داره، به لام ئە ی گول من وام له سه ر چل و به ئەندازه ی مام شه به که ی پیستی له شی جوانت رونا کیم و له دلایه و هیوام زۆره ده رت ئە هپنم له نیو به رده مۆره. گولم نیونیکا ت عیشیق و ئە وینی راستی له دلما روانده لین: ته مەنی مروف گوردو کوی هاتو چۆی دله، به لام ته مەنی من له دیمەنی تۆدا ئە ی گول ئە خولقی و تا ئە و ساته تۆ هە ی ته مەنی منیش درێژه ی هه به و ئە مینی، دهنه له گه ل گولی له شتا هه لده وهری و هه پرون هه پرون ئە بی، گولم ئە ورۆژه و له دەم ئاوا وه ستا بووی، وینه ی له شت واته: کاتی ئاوی نه گولینه ی له شت که و ته ناو ئاوا ماسی ناو ئاوا له روی مانگه شه وی تویان هه لقورانده ئاوی مانگی روی تویان خوارده وه، منیش هاتم ئە ی ئاوی حه یاتم، به لام مژۆلت نه یان هیشته بروانم تا بزاتم چاوی جوانت چلۆن! ئە نون و ئە خه ون. گوت و پر چاوت کرده وه، منیش له ناو سه ده فی ژینا مرواری ژینم دی وتم: تۆخه ی جا با ئە وسا بمرم له دوا ی مردن زه ره بان ی دلم په سه ن داز ئە که م، دو باره چاوت لیک نا من کاتی ئاوا بوئی هه تاو سه ره خوشیم له روژ کرد، به لام دلۆپه ی باران ئە سرین ریژ، نیشته سه ر روپه ره ی گولی ره نگاو ره نگت ماچی کرد. کاتی له خه و له تۆدا غه رق ییو، وه خه به ر هاتم له کاتی جو مال کردنی دلما، له شی توی

دلدارم له ویدا دۆزی یه وه، کاتی مه مکی رو حمت ئه بزوان دلی منیش ئه هاته بزوه،
 جه زرو مه دی شیر و اتا: هاتو چۆی که فی ده ریای مه مکی جوانت له ناو ئه و مه مکه
 جوان و بلورینه کانتا بو من ته ماشایی بو، من له روژی له دایکت بو نتا له و جیژ نه دا
 روژی رووناک هه لده که م. به لام ئه ی گول ئه وه یش بزانه! دوا ی تو ناتوانم بژیم، جا
 ئه وسا وینه م له مه جلیسی پرسه ئاوینه ی شکاوا په شداری ئه کا. مه گه ر چاوانت
 چه مه نه سه وزه زا ره! مه گه ر لیوه سوره کانت گولی باخی هه ناره! که وا ئاوینه ی
 به ختت به سه ر گولاشوره سواره، لام مانگه شه وی کاتی به هارکه، تو به هاری تو
 خونچه ی تازه دمی تو گولی یاسه مه نی یاسه مه ن هه دی چییه! جوانی یه ک تو هه ته
 ئه و له وه دا زور هه ژاره ده رده داره. نه داره تو جوانی به جوانی و ناسکی گولی
 وه رزی به هاری! کاتی ئه ویری به سه ر زه وی گول ئه یاری. کاتی تو ئه بینم گولی دلم
 ئه پشکویت، وا ده زانم وا به هاره له گشت شوینی تو ئاوینه ی باخی دلمی ئاوه ره!
 تو وه ره تا کاتی به هاره، پنی بنیی سه ر دلم تو به رزی وه ک سپی داره! سپی داری
 شه پۆل.

له سه ر په رتوکی ژیان وه ک داری پر به رله ناو هوزا مامه وه سه ر به رزو سه ر وه ر
 گه لنی پرتین تره نوری ئومیدم له گرشه کروژه لاتنی مانگی ره زبه ر.

چریکه ی فۆلکلۆری

ئه مه وی بنووسم باسی گل هینان
 چون دروس ده کری گۆزه ی سور و جوان
 کچ به پیکه نین که ره به یانی زو به له نجه ی ئیرین
 ئه چی بو کانی دهم به پیکه نین
 ئه لنی به کیژه کان به گشت هاوالان
 ئه چین له بو گل کی دیت له گه لمان
 دوا نیمه رو ته واو کچه کان
 خو ئه پازیننو شوخ وه ک خه رامان
 یه ک کراسی ئه تله س یه ک کراسی زه ری
 ده یکه ته به ریان به وینه ی په ری
 سیخمه ی سور و سه وز و اتا له به ریان
 حاجیله و میخه ک له سه ر مه مکه یان
 بالایان به رزه هه ر وه ک شوپه بی
 جوان و ریک و پیک وه ک که وی کیوی

با بیئە سەر باسی لاوه کورە کان
 گوی یان لی ئەبی لە قسە و باسان
 دین ئەرونە وە بو مال هەموو
 ئەپۆشن لیباس هەر چییان هەبوو
 دایکیان ئەپرسی رۆلە گیان چی یە
 بوچ خو دەق ئە دەن پە لە تان چی یە؟
 ئیژن دایە گیان بو خو ت ئە زانی
 تەواو کیژە کان ئە مەرۆ لە کانی
 بە لینیان وایە برۆن بو گل هینان
 ئیمەش جە حیلین ئە چین لە گە لیان
 گشت ئە رازی نو بە چە شنیکی جوان
 کیهه لیباس چاکە ئە ی کەنە بە ریان
 بە رگی دەق دراو ئە کەنە بە ریان
 کاکول دینە دەر لە میژەر سە ریان
 هەموو ساز ئە بن یە ک یە ک و دوو دوو
 لە بەر کچانا ئە رۆن زو بە زو
 دایە نیشن لە وێ مونتە زیر ئە بن
 بە لکو کچە کان زو پە یا ببن
 لە پەر ئە بینن کچانی زە ریف
 چاویان پەر خومار شیرین و لە تیف
 کاتی تی ئە گەن کوران هاتون
 دلیان خو ش ئە بی خە ریکن بفرن
 لە پەر کوریکیان بە دەنگیکی خو ش
 تی ئە چرکینی بە دل دیتە جو ش
 بە دەنگی خو شی چە ند بە ند کە ئە لیت
 هەموو کچە کان دلیان نە رمە بیت
 هەر لە و دە مە دا کورە کان دینە جاو
 کە می هە لپە رین مالتان نابی خراو
 ئە مجار کورە کان دوای قسە کە ردن
 هە ل ئە سن تیکرا دەس ئە گرن
 کیژە کان گشتیان دەس ئە گرن بە عام
 دین بو هە لپە رکی گشتیان بە ئیکرام

هەر یهك له وانە ئەچنە دەس كورێ
 كە دايم دليان له بو یهك ئەفرێ
 كور به سورانی كچ به سیخمه وه
 كچ چاوه هل دینێ كور ئەشنیته وه
 هه لپه رین ئەبیت هه تا چهن سعات
 له پاشان ئەلین روژگار دوایی هات
 گشت دەس بهر ئەدەن به خەم
 گل هه له ئەكهنن ویکرا به جهم
 له پاشان ته واو بوون كه گلیان هه لکه ند
 دەس ئەگرن دیسان له بو هه لپه رین
 زره ی زر زره به ریه ی پوله كه
 له وینه (له وێ) چاوی دوژمن کویر ئەکا
 هه تا ئیواره وا ئەبی کاریان
 بهم جوړه لائەبه ن خەم له دل خوین
 دواي ئەوه كه روژ چووه خواره وه
 هه موو به خووشی دینه ماله وه
 ئەگەر وانە بیت نه بی هه ل په رکی
 مه شهوره به گوزه سورە وه نابی
 (شه پۆل) تو نووسیت باسی گل هینان
 به شادی بژیت تا ئاخ زه مان

شیری بالۆره

هو هو ئەروم و ده گه ریمه
 کوتری بال سپیمه
 له دوی یار شه قیمه
 ده رووم و ده نالم
 کوتری پی به خالم
 له دواي یاری عه بدالم
 ده رووم له پی پی یه
 زه ردو به رد له ترسی هه وێ یه

شه و هه لم ده ستینی
 مه شکم پی ده ژینی
 بالۆره به لیوان
 وه ختی توم لی میوان
 چ خوشن له کیوان
 بالوری نازانم
 سه به سه به کورانم
 بالۆره ی سه ر شاخی
 یه ک و دو به کچانم
 هیشتا هر هرزانم
 کیژ بووم له چوار باخی
 پاله ی له په ریزی
 گهردن گه لا گویزی
 خودا بت پاریزی
 پاله ی له مه زرایه
 مه درون له گه رمایه
 ده با فی نک دایه

چریکه ی هه ی شوان هه ی شوان

سه باره ت به ئاههنگی هه ی شوان هه ی شوان له ناو شمشالی کورده واریدا.
 ئه مانه وی چریکه و چیرۆکی ئه م چریکه ده رخه ی ن، ئه بیژن: شوانی گوندی
 هه رکاتی له گه ل ئه ویندارو دل براوه که ی دا واتا له ته ک ئه و کیژوله جوانه
 گوندنشینه دا ئه چوووه ژوان، ئه و کیژه له شوان ئه پارایه وه تا چریکه ی: هه ی شوان
 هه ی شوانی به شمشال بو بگیڕیته وه، له م سوڤگه وه پیکه وه به لینیان به یه ک دا هه ر
 کاتی له که ژو کیو بو شوانه کوسپ و قورتی پیش هات، هه ر له و که ژه وه ئه م
 چریکه یه به شمشال بخوینی.

ئه و کچه به بیستنی ئه م پایه مه ره مزه خه لکی ئاواپی له مه ترسی تی بگه ینی.
 به م جوړه روژی له روژان دزان ئاوقه ی مه رو په زان بوون و رانی ئه و شوانه یان
 دابه رو بردیان، شوانه شیان به دیل وه پیش خویمان دا.
 له ریگا له شوانه یان ویست بو شادی ئه م سه رکه وت و زه فه ره شمشالیان بو لیدا

شوانه‌ش له خوای ئه‌ویست که دزان شتی وا بخوازن، ته‌نانه‌ت ئه‌گهر دزانیش
ئاوه‌ها داخوازی یه‌کیان له شوانه‌ نه‌کردبا، شوانه‌ پیشنیاری شمشال لیدانی ئه‌کرد
که بویان بتورینی به شمشاله‌ که‌دا، جا له‌ به‌ر ئه‌مه‌ به‌رو خوشییه‌وه ده‌می برد بو
شمشاله‌ که‌و تی‌یتوراند

کچه‌ که‌ی ئه‌وینداری شوانه‌ گویی له‌ ده‌نگ و ئاوازی شمشالی شوانه‌ بوو، به‌لام
کاتی کارو کویره‌ وه‌ری بوو پیاوه‌ کان هه‌موو له‌ موچه‌و مه‌زرا خه‌ریکی دره‌و بوون.
ناچار ئه‌و کیژۆله‌ به‌ مشورو به‌ ئاوه‌زه (تورین) ی پرو ته‌ژی کرد له‌ خاک و
خۆله‌ مره‌و به‌ هه‌لاتن و راکردن به‌ره‌و که‌ژو کویستان تی قوچان و هه‌ی په‌ی تا په‌ی
تا به‌ هه‌ردوو ده‌س مسته‌ مسته‌ خۆله‌ می‌ش و خۆله‌ مره‌ که‌ی به‌ با ئه‌ کرد، به‌ جوړیکی
وا پشته‌ سه‌ری وه‌ها ته‌پ و توژی ساز دا بو، کاتی دزه‌ کان چاویان به‌و دیمه‌ن و
روانگایه‌ که‌وت ترس نیشته‌ سه‌ر دلیان و وایان بیر کرده‌وه که‌ کوړی زور له
شاسوارانی ئه‌و گونده‌ به‌ره‌و لای ئه‌وان دین. له‌ ترسانا ران و مه‌ره‌ کانیاں به‌جی
هیشتوو خویان سه‌لته‌ قه‌مچی رایان کرد، ئا به‌م جوړه‌ ئه‌و کیژۆله‌ کورده‌ زیت و
زهره‌نگ و به‌ مشورو ئازاو به‌ ئاوازه‌ رانه‌ که‌ی له‌ ده‌س دزان رزگار کردو
ئه‌سته‌ندی یه‌وه. (شه‌پۆل).

چهن مه‌ته‌لی کورده‌ واری

- ۱- ئه‌وه چی یه‌؟
وئی ده‌خه‌ن ره‌شی دو لا
سه‌ر گه‌وره‌ کردیه‌ قوله
وه‌لام: خه‌ره‌ک
- ۲- ئه‌وه چی یه‌؟
له‌ به‌فری سپی تره‌، له‌ قیلی ره‌ش تره‌، له‌ وشتری بلیند تره‌، له‌ پشیلی نه‌ویی تره‌
وه‌لام: قشقه‌ره
- ۳- ئه‌وه چی یه‌؟
حوا تیلکه‌ی حوا ده‌کا، به‌ ده‌ست و پین سه‌ما ده‌کا، خزمه‌تی کوړی شا ده‌کا
وه‌لام: دوکه‌لی سیگار

پیر یونس

دہچمہ سہر پیر یونس بہ توبہ کاری
 توبہ لہ گشتیک نہ ک لہ دلداری
 پیر یونس شہخسی گہورہ و گرانہ
 نیزیک قہ لاکون دئی موکریانہ (۱)
 رہسمی قہدیم و باوی دہورانہ
 بولای تہو قہبرہ لہ نیو کوردانا
 تہمجارہ بینہ سہر باسی ثاواپی
 چ وخت دہرون و چون دہ کهن شایی
 روژی جوارشہمہ ژبان و پیاوان
 دہ کہونہ ریگا ہاورپی منالیان
 وہختایی لہ مال دینہ دہرہوہ
 ہہمو لہ جیبی کو دہبتہوہ
 دہ کہونہ ریگا بہ گورانی وتن
 ہیندی دہ کہونہ خہ یالی مردن
 کچ لہ باسی شوو کور لہ باسی ژن
 لہ یہ ک دہ پرسن بہ بون و نہ بون
 بہم جوہرہ دہرون دہ کهن وتووژ
 تازہ خمی دلیان گشت دہ بی سارژ
 وہختی چہند فرسہخ ریگا تہی دہ کهن
 وچانی دہ گرن زور دوعا دہ کهن

۱- پیر یونس pir yunes دئی یہ کہ لہ دہستانی کولتہ پدی (فیض اللہ بیگی) بہشی ناوہندی شاری سہ قز لہ ۲۰ کیلومبتری باکوری روژاواپی سہ قز لہ ۵ک باکوری روژاواپی ناق تہ پہ دایہ - کوستانہ و ساردو و ۱۷۰ کتوانیشوی ہہ پچ و کورد و سونین، ناو لہ کانی و چوم دہخونہوہ، بہرہم دانہ وئیلہ، شیرہ منی، تہماکو، کار: کشت و کال، مہرو مالآت داری. ریگا: کویرہ ریگاہہ - حاجی مہلا عہدولکہریم ناودار بہ شیرازی دہچیکہوہ سہر پیر یونس - لای گلکوئی پیر یونس قہبری (فخر البنات) و شاترہ کھی لہویہ. پروانہ: زانایاتی کورد، ج ۳ - پیرہی ۱ تا ۱۰، نووسراوی شہ پوئل.

دوای حەسانەو و کەمی دانیشتن
هەل دەسن دیسان بو شایی کردن
بو دوەمین جار دەرون بەریدا
سلاوات لی دەدن بە سواری و پیاده
لە پەر دەگەنە نێزیک ئاواپی
لە بو سیۆم جار دەی گرن شایی
خەلکی پیر یونس وەدەر ئەکەولن
بە هەلاتن دین بەسەر دەکەون
خورماو کولێرە خیری ئەوانە
دەی بەخشنەو بە فەقیرانە
دوای دابەش کردن هەموی ئەمانە
نۆبە ی زیارت پیر یونس گیانە
بیتە سەر باسی بەرد بە کیلۆ نان
چون دەی چەسپین لە نیازی دلیان
لە پاش ئەنجام دان توواو ئەمانە
دەس دەگرن تیکرا دوست و بیگانه
بو ئاخیرین جار دەی کەن بە شایی
گەورەو چکۆلەو جوانی ئاواپی
ئەمجار دەیکەنە قسەو باسی خوش
عاشق و مەعشوق دلیان دینە جوش
جوت دگرن لەوی هەردوی ئەمانە
چون بە یەک بەرین هەر لەم قسانە
دوای قسەو سوخت شیعرو تەرانه
دەگەرینەو بو خانەو لانە
وەکو هەو لەجار بە چەپە ریزان
دینو بو مالو بە چەشتیکی جوان

ئەمە بو رەسم و یاسای کوردان
 هەرکەسی کە سێکی هەبە
 له ولاتی ئیمە یەعنی موکریان^(۱) شەپۆل
 خوایە منیش هەر تۆم هەبە
 رزگارم کە لە دەست نامۆی بەدگار
 بـمخـەرە سەر ریی و بـهـختیار
 نەتەووم کوردی هەزار
 ئەبێ رزگار بێ لە دەست داگیرکار
 داگیرکاری بێ بەزەبی
 خوینمان دەخۆن بە ناشکرا، بەدزی
 دەمان کوژن بە شو بەرەشە دزی
 لێمان ناگەڕێن تاوی بزێن لە ئەرزی
 بە دەست ئاھەکی داغ بە کەمی بە هەویر
 باشتر لەوەیە بـلـی: قوربان! بوئەمیر.
 دەنگی هەنگاری دۆست کەدێ لە گوئی
 جـیـهان دەنگ دە دانەووە لەوئی
 وەرن بە چاوی بـلـین: ئەم خەلکە زریواری بە
 خویان لە لێواری مژۆلە کان نەساون
 زانای بە ئاگابە لێنداری گیانەو
 جـیـهانی لەش ولاریام فەدەو بەلالا
 -کچە کوردی: دەستم، گۆستم دە کەمە گری تالە فلچی
 روتە ئە تەسبە کانی بدەم تا لە راست هیرشی
 -بـی بە زەبی توفان را نەووستی
 -من نەرگسم ناراز بـنـمە، جوانی ناکەم
 تالە بەرچاوی زستانی نیشانی بدەم
 -من مەحبت نادەم تا عاتیفە ی بـی بکرم،
 دلم لە بەر بـی را ناخەم، نیو نیگام حەرام ناکەم
 -گۆ لێرگی رومەتم لە ژیر تی روانینی
 هەوسبازان دفن ناکەم. شەپۆل •

۱- چوونە سەر چاک و پیر لە هەر چوار کۆزی سالدای ئەگەر کوو و کچ و خەلک لە کارو کوێرە و هەری بـوونەو، بـۆ زیارەت و رابواردن خۆی بۆ دەکوێن - ئەم شیعراوە لە ساڵی ۱۳۵۳ لە لایەن (شەپۆل) وە ساز دراوە و بە وێنەی تیکست لە تارانەووە بۆ بەرنامەکانی رادیۆ کرمانشان، سنە، مەهاباد و ورمێ بەرێ کران.

شه پۆل / ۲۱۹

دیاری یه بوکاک ساله (شه پۆل)

له جیی تابهفه و خال و خالوانم	سلاوت لی بی برای ئازیز
له جیی گش که سم هه ر تۆی پشت و بر	سلاوت لی بی شه پۆلی به خۆر
بوچ لیم ناپرسی چلونه ژیان	بوچ وای بی لوتفی کاکه ساله گیان
سهرومان و روح بیی به فیدات	به دل پیم خوشبو که هاتم بولات
چون بیگانه نیم خزم و کهستانم	خوشحال بوم به وه له لات مهمانم
گۆی بگری به دل له جیی خالهم (۱)	بابوت به یان کهم ژینه تاله کهم
له ئاهونالهی دلی پرده رددم	تۆ خوا بپرسه له رهنگی زه رددم
تاکهی وا دهیی ریگای ژیانم	بزانه ئه من بۆ سه رگه ردانم
له دنیای روشن ئه مه بو و به شم.	بگرام بپرسه بۆ رۆژه ره شه م

وسیه نامه ی شه پۆل

تهر مه کهم بهر نه، لای وه یسه که ی خۆمان	ههروهختی مردم وه سیه ته ن ئامان
با له قه بر بروانم بۆو خاکه ته رزه	له وی ب م نیژن جیگا که ی به رزه
کاتی دین بوزیارت وه سیه که ی خۆمان	له خاکی کوردستان نیشتمانی جوان
کیژی نهرم و نۆل له گه ل لاواندا	پا بنین وه بان له ش ولارم دا
که ئازاد بگری له دهس دوژمنان	به لکو لیم دیاری خاکی کوردستان
بوخوا بی نیژن لای وه یس ئه و ماهی دهشتی	شه پۆل ده خوازی کور و خزمان، به گشتی
تاله قه ورا بیینی که ره ن	له چجایی وه یسی قه ره ن
چیاو دۆل و ده ر له گه ل باخی پر به ری	گرماشان له گه ل ده ور و به ری
ئه تۆی دین و عه شق له گه ل ئه وینم	کوردستان ئه ی خاکی به رینم

۱. مه به ست له خاله کهم خوالخوشبو مه لا ئیبراهیم - ی کوری حاج خلیفه مه لا محمه مد (به ها) یه، که له سیه می ریبه ندانی سالی ۱۳۳۷ ی هه تاوی له نیوه روی هه ینی له ته مه نی ۶۸ سالیدا له شاری مه هاباد، وه فاتی کردوه و له تاقه داره ی مه هاباد نیژاوه و خالی ناجیه خانمی کچی خوالخوشبو مه لا قادری سه عیدی به. که مه لا قادر له پشته وه ده چیه وه سه ر شه پۆل.

ناجیه خانم خیرانی ئوستاد محمده سعید ئیبراهیمی به، پور زایشیه و بهر له م دوشوی دیکه ی کردوه و ناکام ماوه، به تابهت که سی کوری له و دوشپوه که ی، به ئه ستۆی ماوه و بۆداین کردنی ژیان خۆش بۆ ئه وان، داماو و هه میشه دل هه لقرچاوه بۆی و دل پر ده که کوره کانی بیکارن و ژن و منالیشان هه یه - ئه و نۆ شیعره ی بۆ شه پۆل نوسیوه، تا به لکو شه پۆل له تاران کاریان بۆ په یدا بکا. ۱۳۷۹/۸/۷.

شەپۆل / ۲۲۰

خاکی کوردستان جیگای باوانم ئازادیت فەرزه، دەخوایم بە دل پریهه نام
له قورئانابه (مُنْزَلًا مُبَارَكًا^(۱)) ناول براوه چون تهژی به درونت له گهنجینهی بیناوه
تهژیت له ئازوخه و ئۆرانسیۆم هم نهوت ههس، هم گازو هیوم

نوخته: گۆرانی و ستران

لوتفعه لیخان زه ند پیاوی ئازابو هر کهس زانی کوژرا، بۆیی گریابو
دایک و خوشکی رۆی خویان رنی گیانی لوتفعه لیخان بۆلای به ههشت فری
دی دهنگی بلویر و شمخاله لی ده دهن به ئاهو ناله
واتای ئهم گورانی به کئی له گهروکان و جیهان گه ری ئینگلیسی به نیوی (ئیسکات
وارینگ) که له و سهرده مهی دا چۆته شیراز له کتیی (چون بۆ شیراز) به ته رجهمه ی
ئینگلیسی و بی دهقی شاعر و گورانی که، نوسیو به ته وه، ئه و گورانی سه رنجی (یوهان
فن گوته) ی ئه لمانی بولای خۆی راده کیشی و له ئینگلیسیه وه، ده یکانه ئه لمانی و ئیستا له
به شی له یاد داشته کانی ئه و داماره و نه فه و تاوه، خوالیخوشبو مه سعود فەرزادو ههروه ها
دوکتور توراب به سیری کردیانه ته فارسی و ئه سله که بشی له کتیی گورانی به کانی
فارسی دا له چاپ دراوه^(۱)

لوتفعه لیخان زه ند، ده لی: روژگاری خوشه ویستی هه موان بووم و منیان به جیی
شانازی شیراز و ئیران نیوده برد، به داخه وه ئیستا ژن وزارو کانم، هر وه کو بالنده و په
له وه ره رکه و قه فه زدا به ره و ته بهس به دیل براون، من چ کارم به ته بهسه.
هائیسنا دامه زرینه ری زنجیره ی وه کیلی گه له قه ور دینته ده ر، هه زار مخابن چ
ده بین! رۆله ی ئازاو نه به زی ئه و (که ریم خان زه ند) له ته خت و به ختی خۆی بی
به شکراره، خه یانه نکاری له جیی ئه و (لوتفعه لیخان زه ند) دانیشتوه.

په رده ی ره شی ته قدی به سه ر وزه و قودره تی زه ندی به کان دا، کشاوه و ده نگ و
زه نازهنای سه ر نیزه له نیو کروکی دا ون بووه.

مرو فی ژیر ده توانی له و گورانی و سترانانه، به لگه ی باوه پیکراو بۆ تویرینه وه ی
رامیاری و کۆمه لایه تی به دهس بهینی که به داخه وه له میژودانه نوسراون (شه پۆل).

۱. روژنامه ی هاو شاری ۲۵ و ۲۷ گه لاویزی ۱۳۷۹ و ۱۵ و ۱۷ ی ئوگۆستی ۲۰۰۰ ز (شه پۆل).

۱. ئاماژه به به نایه تی ۲۹ سوره ی مؤمنون - (... رَبِّي أَنزَلَنِ مُنْزَلًا مُبَارَكًا) حه زره تی نوح پیغه به ر ده لی: ئه ی
پهروه ر دگرم له جیی پریت و به ره که ت دام به زینه و له نگه ر به گه میه کم بگه ر.

شەپۆل / ۲۲۱

کۆسە

کۆسە جوۆره نواندنیکی کوچە و کۆلانی بوو که له (روژگاری) زودا لاوانی ئاواپی کۆ دەبوونهوه و دو کهسیان ده کرد به کۆسه و ژن کۆسه. ئەلبەت ئەم نواندانه شانۆ نه بوو (باشتره بزانیان که شانۆ له ناو ئیمه دا پیشینه ییکی کۆنی نیه) به لام له گەل شانۆیش دا نزیکایه تی بوو.

گوریسیکیان ده خسته مل کۆسه و ژن کۆسه و ئەم دووانه، به جوۆریکی پیکه نینی به ریگه دا ده روشتن و هه ل ده پهرین. هه ندی لاوو مندالیش دوايان ده که وتن و ئەم شیعرا نه یان پیا هه ل ده خویندن:

کۆسه هاتوه له چه مۆ نقه ییکی (باقۆیه کی، یاره قه ییکی) هابه ده مۆ
 کۆسه هاتوه له دوورو به کراسی زهردو سوورو
 کۆسه هاتوه بو تووتن کهوتوه وه ک سه گی کولکن
 کۆسه هاتوه بو برویش کهوتوه، وه ک سه گی ده رویش
 کۆسه نه یه به لایه خه لکی ده وری قه لایه
 کۆسه یان نابه میچۆ دیانی ده چوو له ریچۆ
 کۆسه یان نابه تا قۆ چاوی ده چوو له زاقۆ

هه رچه ن به چه شنێ جوۆرا و جوۆر کۆسه دروس کراوه و له مه لبه ندیکه وه بو مه لبه ندیکێ تر جیاوازی بووه، به لام زیاتر به م جوۆره بووه که کۆسه پاتۆلی کورتی ته کرده پی و دو خینه که ی زۆر له سه ره وه ده به ست. لیباسه کانی که سپی بووبه پیچه وانه له به ری ده کرد و دواپی ره شکه ییکی ته کرده بهر. قۆلی هه ل ده کرد و گوچانیکی به ده سه ته وه ده گرت. ریش و سمیلی سپیان له خوری بو دروست ده کرد و به ئارده شیل (ئارده شیله): زۆر جوان به ده مو چاویانه وه ده چه سپاند، دوا ی ته وه ی ته واوی ده مو چاویان به ئارده سپی ده کرد، دوو ته قیله یان بو ده کرد به شاخ، (هه مانه یه کی): جانتاییکی ته دا به شانیدا، هه رچی کۆده کرده وه، ته یخسته ناوی. لاوی که هیشتا مووی لی نه هاتبو (ته ویش هه ر پیاوه) ته بووبه ژن کۆسه. ده مو چاویان ره ش ده کرد. لیباسی ژنانه یان له بهر ده کرد. ده سمال و له چک و کلاویکی ژنانه ی ده کرده سه ری و چلمه چلم ته شی ده رست. - ئابا بزانیان چون بوو که کۆسه و کۆسه ژن به دی هاتن؟ - واده گیر نه وه سالی زستانی سه خت دی و به فری زۆر ده باری، به جوۆری که هه ر ناتاو ته وه و به سه ره ته و به فره زۆره ی پار، وه رزی به هاری تازه ده س پی ده کات که چی هه مو هه مو لاییک به فری

پار گرتوو به و گول و گزو و گیاسه و زنا بی. خه لک زور په ریشان ده بن و ئه لین دوو روژی تر ئالف ته واوی، ئه و کاته له و ئازهل و حه یوانه به سته زمانانه چی بکه ین؟ بریک له لاوانی ئاوا بی و قه شمه رو قوشمه ی ناودی کۆده بنه وه و ده لین چۆنه کایه بیکی ری بخه ین که هم خه لک شادکات و هم هیوا و هومیدیان پی بدات که سه سه و زوی و خوشی دی. ئینجا ده چن پیاویک ده هینن لیباسی سپی ده که نه بهری و ده موچاوی به ئاردسپی ده که ن و ریشی سپی له خوری بۆ ساز ده که ن و ناوی ده نین کۆسه. به لام بۆچی کۆسه؟ له وانه به بهم هۆیه وه بی که که سی نه بیته کۆسه که که م مو بووه یان بۆ ئه وه که ده موچاوی سپی ده کرد، وه ک کۆسه بیکی بی مو و دیار بوو.

له ههر حالدا ئه م کۆسه که به م چه شنه ساز کراوه له وانه به، وه ک (بابانو ئیل) بیته، لاوانی ناودی ئه یان گیرا و ئه یان برده به رده رکی خه لک و ئه ویش بۆ خه لک دوعای ده کرد: یاخوازه وی زووسه وز بی و به فره کان بتاویته وه و مه ره کانتان به جیگه ی به رخی دوو به رخیان بی و بز نه کانتان له وه دووانه یان بی و... به م جو ره دلخوشی خه لکی ئه دایه وه و دوعای به خیری بو ده کردن، خه لکی له خوشیدا نو قل و هیلکه یان پی ئه دا.

به م جو ره ئه مه بوو به ره سم و باو. هه رکه چله ی زستان تی ده په ری، قه شمه رو قوشمه ی ئاوا بی کۆسه یان ساز ده کرد. ورده ورده خه لک له بیران چوه وه که کۆسه به خاتری چی و بۆچی دروس ده کری و ئه و رسمه و نه ریته گۆران کاری به سه رده ات، بۆیته به ته قیله شاخیان بۆ کۆسه دروس کرد و خه لک به تایهت مندالانیان پی ئه ترسان. ئیتر کۆسه (بابانو ئیل) نه بوو، هه رکه ئه یانوت ئه وه کۆسه هات مندال له ترسا خوی ده شارده وه و جاری وایش هه بوو، ساحیب مال له گه ل کۆسه به شه رده ات و ئاخری شتیکی به کۆسه ئه دا تاده رویشت، دیسان کایه که، بریک گۆرا. هاتن له گه ل کۆسه، کۆسه ژنیان دروس کرد، به چه شنی که گیر و گرفته کۆمه لایه تیه کانیا ن له ناو کایه ی کۆسه و کۆسه ژن رهنگی ئه دایه وه، بۆیته کۆسه خیرا خیرا له ژن کۆسه تووره ده بوو و به گۆچانه که ی لی ئه دا و قسه ی پی ئه وت و ژنه کۆسه ده گریا و هاواری ده کرد و ناشکوری ده کرد و ئه وانه ی له گه لیاندا بوون شیعیان پیا هه لده خویندن.

له و جیگه وه که کۆمه لی کورده واری ئیمه کۆمه لی چه وساوه و زور لی کراو بووه، کایه کان زور جار به لای باس و کیشه ی ئابووری و سیاسیه وه ده کیشرین و کۆسه یش له م گۆران کاریه بی به ش نه بووه، هه ره به ره ئه وه ئه مجار هاتن گوریسیان هینا و خستیانه ملی کۆسه و کۆسه ژن. له وانه به مه به ستیان له و کاره ئه وه بووی بلین کۆسه، هیمای سه رما،

هیمای زولم و زور و خراپی و خوین مژی، ژنه کۆسه که ده موچاوی رهش ده کرا هیمای
 ئینسانی بی بهش و چه و ساوه، هیمای به ده ختی و چاره ره شیه. به و جوژه ده یانویست
 نیشان بدن که به ج له ونی ده سولات دارانی نه و سرده مه، خه لکی داماو ئیستسمار
 ده کهن، ده یانویست به و جوژه هاواری خوین دهر برن^(۱).

به شه جیا جیا کانی قلافه:

به شه جیا جیا کانی قلافه (ئیسکلیتی) له ش ولار قه دو بالای ئیمه بووینه ئیسکی
 سه، ده م، چاو، مل و سوکرو گهردن و ... چوار چیه یی که له ش ولاری مروفی راگرتوو
 و بیچمی پی داوه، ئیسکلیتی له شمانه، نه گهر به ده نی ئیمه ئیسک به ندی نه بوایی، هیچ
 کار یکمان له ده ست نه ده هات، شل، ول (ولوله) ده بوین، جا له شوینی ده که وتین، به لام
 ئیمه ئیسک به ندیمان هه یه، که له نه ندا کانی نیوه وه پارێزگاری ده کا و ده یان پارێزی،
 بووینه جمجمه له میشک، قه فه زه ی سینگ، که دل و سپه لاکه کانی گرتوته باوه ش و
 ده یان پارێزی، ئیسکلیتی ئیمه له ۲۰۶ تیکه ئیسک ساز بوگه، که به تیکرا (۱۴) له سه د
 وه زنی گشت به دهنه، ئیسکه کان سوکن، به لام زور قه وی و پته ون، ته نیا سی له سه د له
 بافتی ئیسک زیندون، نه وانێ دیکه مردون، هه ر نه و بافته مردوانه، بونه ته هو ی سفتی و
 زمختی و سه ختی ئیسکه کان، نه گهر له ته ک به شه کانی نیوه وه ی له شمان ناسیاو بین،
 باشرده یان پارێزی و که لکیان لیوه ده گرین و چاکتر له کشگیری خوړسک و به دیها
 تووه کان ریژ ده گرین (شه پۆل).

۱. نه قل له روژنامه ی سیروان سالی دوهم - ۳ - ئابانی ۱۳۷۸ کۆکراوه ی عه لی شه ریفی، که می به چاک
 کردن و لیزیا دکردن.

دونیر donery زاناو بیروردی ئوروپایی دهلی آگرینگترین هو که ئوروپا به نیوی کیانی موته جانیس و شویتدانه، که به خویدا هات و ده رکه وت و سه رکه وت به مجوره بوون: ۱- هه بونی زمانی لاتین ۲- نه ده بیاتی کون ۳- روناک بیران یا ئییلجنسیا، که له سه دهی سێردهی زاینی یه وه، له زانکوکانی هاوویتنه دهسیان کرد، به دهرس و وانه گوتنه وه. منیش دیتم زمان و شیعی عهلی عهریری و حه کیم نه حمه دخانی، مه لای جزیری و بیسارانی و حه کیم مه وله وی کورد و حاجی قادرو... زاناو نوسه رو ماموستای دهرس بیژی زانینگه و زانکومان هه یه، قورئانم هینایه سه ر زمانی شیرینی روژباوی کوردی، تا زمانی کوردی بیته، زمانی قورئان و له نیو خه لکدا قیداسه ت په یدا پکاو که س نه ویرئ زمانی کوردی قه دهغه بکاو نه وانه ی هوگری قورئانن له ریگای قورئان خویندنه وه، باشر هوگری زمانی شیرینی کوردی بین و له و ریگا یه وه، زیاتر په ره به زمانی کوردی بدرئ.

دوای پرس و راله گه ل دوستانه وه ختی چاویکه وتنم له گه ل ئاغای په هلبود، زاوا ی حه مه ره زا شاو وه زیری فه ره نگی نه و سه رده م، وه رگرت و قوئانه کوردی یه که ی خوم و کتیپ که دوکتور سه عیدخانی کوردستانی ئینجیلی وه رگیرا بو وه سه ر زوانی کوردی که له سالی ۱۳۰۹ هه تاوی کلێسه ئ له شه قامی قه واموسه لته نه له تاران به ناوی مزگانی نه زانی به کوردی بو چاپ کردبو و پیشه کییه کی وردی پروتای به فارسی بو نوسیوو بردم و چومه لای په هلبود، له پیشدا ئینجیله کوردی یه که م داده سی و پیم وت:

ئه مه کلێسه له چاپی داوه، دیاره خه لکی کورد، که ئه مه بخویتیته وه، هو گری بو دینی حه زره تی عیسا په یدا ده کا، منیش قوئانم هینا وه ته سه ر زمانی کوردی تا خه لکی باشر له قورئان حالی بین و له سه ر دینی خویمان زیاتر سوربن، په هلبود، فره به پله چاویکی به سه ر، پیشه کییه که یدا، گیرا وه ماشای کوردی یه که یشی کردو دانیاو قورئانه کوردی یه که ی لیوه رگرتم و ته ماشای کرد له پاشان، له سه ر میزی به رده می خو ی دایناو منیش و تم بو ی هاتوم لوتف بکه ی بو م له چاپ بده ن، له وه لآمدا وتی: ئیمه ناتوانین قورئان به کوردی له چاپ بده ن، چونکا کوردی گویشه (: بن زاره) ئه گه ر قورئان به کوردی له چاپ بدرئ و بلاو بیته وه، کوردی په ره یرو قه وی ده بی و نه وه یش زهره ر و

زیان به زماني فارسي ده گه پيښي و هه رچي شپږو ريويم بو هيايوه که لکي نه بو و به دل ساردی له لای هه ستام و لیمدار ویشتم.

شوکر بوخوا به پي پوره ندهی کلاسه ۴۸۱/۴/۸۲ و ژماره ی دادنامه ی ۲۵۶ شوعبه ی ۳ دادگای ته جدید نه زه ری نوستانی تاران له ۱۳۸۵/۶/۷ هه تاوی ته چید نه زه ری کارناسی ره سمی وه زاره تی دادگوسته ری (عہلی بیانی فہر)، ریشته ی کیتب و کیتب داری و به ریعایه تی مه وازینی شه ری و قانونی و ته شریفاتی دادره سی به ئیستینادی مادده ی ۳۵۸ قانونی دادگای به ده وی ستادی مه نته قه ۲ سازمانی ته بلیغاتی ئیسلامی مه حکوم و رای قه تعی دراوه و جی قسه نه ماوه. جی ورد بونه وه یه که کارناسم (عہلی بیانی فہر) له راپور تی ۸۱/۱۰/۳ خویدا، به پی نامہ ی ژماره ی ۳/۲۳۵۱۳ مورہ خہ ی ۷۹/۵/۲۰ که تاریخی ئیمزاکہ ی ۷۹/۷/۲۶ یه که له لایه ن سازمانه وه به تیژازی ۱۰۰۰۰ دانه ئیجازه ی چاپی نه و فورثانه کوردی یه به بلاوکی ناداب له چاپخانه ی جیہان له مه شه هه د، نه ملاولا دراوه، هه روا رای گه یاندوه که غه یره موجازبه چاپخانه ی پیروز و هندی که س له م لاو له لاله چاپ دراوه و له جہ له سه ی ۸۱/۹/۲۵ له قوم نه وه یان راگه یاندوه و کارناس رایگه یاندوه نه و فورثانه به زماني کوردی ۴ جار له تیژازی ۵۰۰۰ و ۳ جار له تیژازی ۱۰۰۰۰ جہ لد، که به تیکرا له ۵۰۰۰۰ نوسخه له چاپ دراوه و سازمان مه جبور بووه به پی سه نده ی که تبی دیان به و په نجا هه ژار چاپ کراوه دا بنی و هه روه ها کارناسی ناو براو نه وه که واتای نایه تی ۶ سوره ی مائیده له بابته وضو وده سنوئزه وه له چاپی نه وه له به پی بیرو پروای موته رجیم ناغای دوکتور محمده صالح ئیبراهیمی (شہ پوډ) نوستادی زانکو ی تاران که نه هلی ته سه نونه، له چاپ دراوه و له چاپی دوه مدها، واتاکه ی گوډ دراوه و له گه ل چاپه که ی نه وه له یه ک ناگریته وه بمافی ویراستاران نه بووه که خوینان به ناو به مو حقیق داناوه، نه وان، نه شه رعنه نه قانونه نه حقی ده سکاری واتای نه و نایه ته یان نه بووه و له باتی نه وه خوینان به شیوه ی بیرو رای خوینان قورثانیان ته رجه مه بکر دای نه ک ده س له سه رمایه ی فیکری موته رجیم بدهن. عہلی بیانی فہر کلناسی ره سمی وه زاره تی دادگوسته ری ریشته ی کیتب و کیتب داری ۸۱/۱۰/۳ ژماره ی نامہ ۸۱/۵۴ مور و ئیمزا.

شه پۆل / ۲۲۶

ئەو مەبەستانەى (شه پۆل) لە گەرشەى كوردستاندا نوسيوه نى:
← ۱- ريبازى گەرشەى كوردستان

۲- ئەلف و بىي بزار كراوى كوردى بە كوردى و پارسى وه هەروا نیشان دان بە وینەو رەنگ.

۳- ژن لە ئىسلاما. ۴- گۆران. ۵- كارو كرده وه. ۶- نەورۆز. مانای گەرشەى كوردستان. ۸- چىروكى نەچىرونەچىره وان. ۹- بانگه واز. لە ژمارەى (۳ و ۲) گەرشەى كوردستان دا ئەم مەبەستانەى نوسيوه: ۱- نو ما يەك لە مزگه وتى جاميعه يا دارالاحسانى شارى سنه. ۲- بانگه واز بو يە كىه تى. ۳- وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخْتِلَافُ السَّتْكِمْ وَالْوَانِكُمْ... ۴- زوان و ئەدەب. ۵- هەلبەست و قسەى خوښ. ۶- سازو ئاوازى موسيقاى كوردى. ۷- شىعرو هونەرو و ئىزاوهرى. ۸- پەندو مەتەلى كوردى. ۹- هەجىج داب و دەستورى باوى خەلكى گوندى هەجىج... ۱۰- كتيبى كۆزانى فەر. هەنگى زمانى كوردى بەشى شوينه وارى باو لە كورده وارى داو ميژوى يا ژمارەى ۳ لە زنجيره چاپە مەنيه كانى گوڤارى گەرشەى كوردستان.

ئەو مەبەستانەى واله ژمارە (۴ و ۵) گوڤارى گەرشەى كوردستان دا چاپ كراون وه كو: تەفسىرى ئايەى يا آيها الناس انا خلقناكم من ذكرو انى و جعلناكم شعوبا و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقيكم. ۲- كورته يەك لە بارەى ميژوى نە تەوهى كورد. ۳- پەندو مەتەل يا ئەمسالى كوردى. ۴- زوانى هەلبەست. ۵- و ئىزاوهرى ۶- پەنجەى تار. ۷- هەورامان. ۸- ناودارانى نە تەوهى كورد: حاجى خەليفە مەلامحەمەد. ۹- كابان و ژيان.

و ئەو مەبەستانەى واله ژمارەى ۶ گوڤارى گەرشەى كوردستان دا چاپ بون وه كو: ۱- بهيت المقدس. ۲- بەشى ئايينى. ۳- حق. ۴- زال و كەژال. ۵- چىروكى عەلى بەردە شانى. ۶- چىروكى ئەحمەد خان و وروپە. ۷- چاوى كەژال - فقه اللغه. ۸- هاو دەنگى و هاو رەنگى. وه ئەو مەبەستانەى واله ژمارەى (۵ و ۷) ي گوڤارى گەرشەى كوردستانا چاپ بون وه كو: ۱- بريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر: ليكولينه وهى سياسى. ۲- بەشى ئايينى ۳- ناسياوى لە تەك بيجارا. ۴- پەند يا ئەمسالى كوردى. ۵- ناودارانى نە تەوهى كورد - دارە مروارى يا خانم و خاتونى ناودارى كورده كه لە سآله كانى ۶۴۸ كوچى دا بە سەر

میسرو ولاته موسولمان نیشینه کانا حوکمات و میرایه تی کردوه. به نه قل له: باوی کۆمه لایه تی و میژ ویی چاپی نه ورۆزی ۵۸-۱۳۵۷ هه تاوی نوسراوی شه پۆل نوسه ری ئەم گوڤاره و دپرا نه. ۶- صلاح الدین ایوبی. ۷- به شی نامه ی خوینه ران. ئەو مه به ستانه ی و اه ژماره ی (۷ و ۸) گوڤاری گر شه ی کوردستانا چاپ بون وه کو: ۱- وتاری ئایینی له بابته ئایه تی ۳۶ سوره ی به رائه ت ان عده الشهور عندالله اثنا عشر شهرا ۲- چیرۆکی دو خوشکه هیوا و بیزار. ۳- به شی نامه ی و دیاری خوینه ران. ۴- چیرۆکی مینه کازه رد. ۵- فههنگیله. وه ئەو مه به ستانه ی و اه ژماره ۹ ی گوڤاری گر شه ی کوردستانا له سالی ۱۹۸۱ زایینی دا چاپ بون وه کو: ۱- سه ره تای پروژنامه گه ری له کوردستانا. ۲- وتاری له بابته ئازاد بونی خویندن به کوردی له سوینگه ی هینانه وه ی په خشنا مه و پروژنامه ی اطلاعات ژماره ۱۶۵۸۲ چاپی ۱/۹/۱۳۶۰ هه تاوی (شه پۆل).

زوانی هه لبه ست

ئەشی ئەم ناوه بو هه ندی که س هوی سه رسورمان بیت و ئەم پرسیاره له بیرانابی، بوچی زوانی شیعری بیجگه له م زوانه واپی ده ناخوین شیتیه؟ بوته وه ی به م پرسیاره وه لام بده یته وه، ئەشی له سه ره تاوه دوریگای به کار هینانی زوان که له یه کترجیان، لیکیان جیا که یته وه و باش سرنجیان بده ین:

۱- زوانی وتار:

زوانی وتار شتیکه بوداین کردنی پتوهندی له ناوته ک ته کی به ره ی یه ک کۆمه لا، ئەمه ش به هوی بیژه و بیژه گه له وه مانای جوړ به جوړگه ل که واهه بیریا به، بیخاته ناومیشکی که سانی تره وه.

زوانی نوسینیش به وگشته جیاوازی یه وه، که له ته ک زوانی وتاریدا هه یه تی بیجگه له نوسینی ئەم زوانه وتاری یه، به واتایی ترگۆرینی نیشانه گه لی بیستن به نیشانه گه لی بینین «دیتنی» شیتیه.

۲- زوانی شیعرو هه لبه ست

شەبۆل / ۲۲۸

ئەشئى بزانين زوان يەك بەشى تری له به كار هینانا هه به، وه ئەوهش زوانیکه که له شیعرا به کاردی و به کاریش ئەبری. له هونەری شاعیریدا بیژە گەل هەر ئەو ئەرکه یان هه به که دەنگ و ئاواز له موسیقی وه خەت و رەنگ له خشاندا هه یانه....

زوانی وتار زوانی ئاواز وقەش، هۆی لابردنی یەك نیازی کو مەلایەتی یە. که رەسەى کار و کردەوه یە، بو یەك سودی ئانی و له بەرچا و گیراو. خودی که رەسە لێرەدا پله یە کی نییه، تەنیا بو ئەوه یە که مەبەست و مانا که جوانترو باشترا گە یینی.

بەلام هه لێهەست و شیعەر، هونەرە، مەبەست لابردنی نییازگە لی سەرەتای و ئەو تاوهی واتییداین نییه، بەلکۆله شیعرا نییاز گەلی بەرزترو جوان و نه خشیلانە تر له کارایە. مەرۆف به راگە یاندنی هه سنگەلی دەرونی یانی: دەرختنی ئەوهی واله هه ناویشی دایه نییازی هەس. هه روا مەرۆف نیازی هه یە که ئەم هه سنگەله بو مەرۆفی تر بلی و بوی دوپات کاتوه و خەلکیش له م جوړه هه ستانه داله ته ك خویدا به شدار بکات. که وابو هونەری شاعیری بریەتی یە: له وهی واله هه مو تاییه تییە کانی بیژە چ له فزی یان. هه ستی و دەرونی بی، بو بزو تەوهی خە یال و هه ناوی، یانی: بەدی هینانی حاله تی دل و دەرونی که له بیرومیشکی بیسارانا گلپه هه ستینی و سودیان پی بگە یینی، که وابی ئەتوانین بیژین: شیعرو هه لێهەست که لامیکه خە یال بزۆین. **خە یال:**

ئەلین: منالیکى وردیله، ئەى و بست ساقه ته گەنمه شامى یەك له ریشه وه له زهوى هه لکه نی و دەری یینی، بەلام هیزی پی نەدەشکا و نهی ئەتوانی ریشه کیشی کات، تاسەر ئەنجام به نقه نقیکی زۆر ئەو ساقه ته ی به ریشه وه هه لکیشا، به خوشی و پیکه نینه وه به باوکی وت: **بابه! چاو و چاو چلون به ریشه وه هه لم کهند، باوکیشى بو ئەوهی زیاتر دلخوشیکات، وتی: ئا فەریم کورم شوکر تو بو یه پیاو ووزه و هیزت زۆر بو وه پهری ئە ستاندوه!** کورپه وردیله که خوی قەف کردوگوتی: **بابه! زهوى به گشتی سه ریکى ئەو ساقه ته ی گرتبو و منیش سهره که ی تر، ئەونه ی لی نهویم تا به سەر، زه ویدا زال بوم و له ریشه وه دەرم، هینا. ئەم قسه که به زاری ئەو مناله دا هاتوو، هه ر ئەو خە یال خە یاله یه، ئەو مناله به وزه ی خە یال،**

به‌خه یالی خوی زهوی به و هم مووه هیژوکهش و فشه‌وه که هه‌یه تی، به‌دژ و دوژمنی خوئی
دانا‌بو، خه یالی کردبو سه‌رکه‌وت و زال بونی خوئی به‌سه‌رگشت زه‌وینا، دا‌بووه قه‌لم و به‌و
هوی‌ه‌وه دلّی خوئی پرکردبو له‌شایی و خوشی و هه‌ستی به‌وه نه‌کرد وایی گه‌ییوه و پی‌اوی لی
ده‌رها‌تووه.

میسالی تر: روداوه‌یه‌ک که له‌به‌ره‌به‌یانا روی داوه نه‌ته‌وی بو دوسی خوتی تاریف
که‌ی، به‌م‌جوړه‌ده‌س به‌قه‌سه‌نه‌که‌ی: «کاتی شه‌وداها‌تو و پوژه‌لآت و گزینگی ره‌زده‌ی تا‌ودای
له‌دم‌که‌ل.....» نه‌مه‌زوانی و تاره، چونکا له‌وا‌هه‌وینی خه‌یال نیه، به‌واتایی ترکه‌لامی خه‌یال
تا‌وی له‌وانیه، نیسته‌بائهم قسه‌و نوکته‌یه، له‌زوانی نیزامی گه‌نجه‌وی کو‌ری په‌نیسه‌ی کو‌رده‌وه،
بیستین: (سپیده‌دم چو‌ودهم به‌رزهد سپیدی - سیا‌هی خان‌د حه‌رفی نا‌ئومیدی - هه‌زاران
نه‌رگس نه‌زچه‌رخ‌ی جهان‌گه‌رد - فرو‌شود‌تا‌به‌ر‌نامه‌د‌یه‌ک گولی‌زه‌رد).

نه‌مه‌هه‌ر نه‌و مانا‌یه‌یه: «کاتی شه‌و داها‌ت و پوژتا‌وا‌بو...» شاعیر لیره له‌وزه و هیژی
خه‌یال یارمه‌تی وه‌رگر‌تووه، کاتی نه‌و له‌نه‌رگس و گولی‌زه‌ر دقه‌سه‌نه‌کات مه‌به‌ستی نه‌رگس و
گولی‌زه‌ردی ده‌رو‌ده‌شت نیه، که‌له‌با‌خچه‌و که‌ژو کو‌دائه‌رو‌ین و شین نه‌بن.
به‌لکومه‌به‌ستی نه‌و له‌نه‌رگس، نه‌ستیره‌وه‌له‌گولی‌زه‌ردیش مه‌به‌ستی تیشکی پوژو
خوره‌تا‌وه، شاعیر نی‌مه‌نه‌باته‌نا‌و‌گومی بیرو خه‌یاله‌وه. سپه‌تی و بونی خوشی گولی‌نه‌رگس‌وه
هه‌روه‌ها‌گولی‌زه‌ردی جوانی با‌خچه‌مان ده‌هینته‌وه‌بیر، وه‌ده‌رو‌ازه‌ی دنیای خه‌یال مان بو
تا‌واله، ده‌کاته‌وه.

که‌وا‌بو، بیژه‌گه‌ل ته‌نیا‌بو دیار‌دی کردن بو‌شتگه‌ل و کارو‌کرده‌وه‌به‌کار‌نا‌برین، به‌لکو
نه‌بی‌حاله‌ت و خه‌یال‌گه‌لیک به‌خه‌نه‌نا‌ومیشکی نیسانه‌وه.

به‌هوی‌وزه‌ی خه‌یاله‌که‌نیسان داروه‌ک خوی نه‌بینی و نه‌زانی یان له‌نا‌ودارا‌ه‌موی
سرو‌شت، وه‌له‌نا‌و نه‌نگوسی نا‌لادا‌که‌له‌بان می‌زدان‌راوه، قه‌راخ تا‌قه‌راخی یه‌ک نی‌شتمان و
زی‌دی خوی نه‌بینی و هه‌ستی پی‌نه‌کات.

به واتایێ تر ئه توانین بیژین شاعیر به ههڵخراندنی بیرو هیزی خه یالی ئیمه، باش تر ئه توانی ههست و ئه ندیشه به ک که گشت لهش و ئه ندامی داگر تووه، بیخاته ناویرو میشکی ئیمه ما نه نه وه و له ئا کاما له توندو تیژی ئه وه که م کاته وه و دلی ئارابگری.

که وایی، هوی ئه وه که شاعیر دهس ئه کا به هۆینه وهی هه له بهست به ک نیازی دهرونی به، نیازی که سروشتی له گه له خوین و ره گه و پیست و ئیسقانی دا تیکلا و بووه و خو به خو بووه ته خوی خوی، هه ره که سیک له کاتی خه م و خه فته و شایی و شینا، ئه نواری و ئه که و یته بزوتنه وه تا هاوده ننگ و هاو په ننگ و هاو دله و هاو زوانیک بو خوی په یا کات و له شایی و شینی خویدا به شداری بکات. شاعیر به وزه ی بیژه گه له هیز و توانای خه یالی، ئیمه مان بیدار ئه کاته وه و ئه و ده مه ئا سو ده ئه بی و پشویه ک ئه دا و له دهس خه فته رانه کا و وه نه وزیک ئه دا و ئیمه مانانیش له خه وه نوچکه ی بی ئا گای رانه چله کینی و بیدار مان ئه کاته وه. وه زن و قافییه، یان شل و پاشل:

شاعیر بو ئه وه بتوانی خه یال و بیرو ئه ندیشه ی ئیمه مانان رانه چله کینی و ته کانی بی بدا. له دنیای په ننگاو په ننگ و نه خشینا، به ندو باو و ئاهه ننگ و ئاواز گه لی خه یالاوی بو ئیمه ئه نوینی و سرنجمان بو لای ئه وانه رانه کیشی، له وه زن و قافییه یار مه تی وه ره ئه گری و خویشی ئه خاته ناو ئه وه بنده وه. شاعیر ئه توانی بو به یانی که ف و کول و هه له چونی دهرونی خوی، له ناو، وه زنگه لی جو را جو ری زوانی کوردی، جو انترینی ئه وانه بو خوی له بهر چاو بگری.

به لام به کیک له هونه رگه لی گرینگی شاعیر ئه وه به، که به وه مه مووه کو سپ و قورته ی وادیته سه ر په نگای، په نگای خوی به ری و هونراوه کانی خوی، وه ها به زمانی، و تارو زوانی په خشان نیزیک بکاته وه، تو بلی و وایزانی هه چ جو ره گری و گولی له کارانه بووه. له م بابه ته وه، خو شیه ک رو ئه کاته بیسیار، هوی ههستی وزه و شاره زایی و ماشه ری جو لای جوانانه وه و تواندنی که لاما، نیشانی داوه. دورست وه که سه ما کاری که هه ره له و کاته ی و اخه ریکی سه مایه، زور وه ستایانه گشت لهش و ئه ندامی خوی ئه بزوینی و دی و ده چی، ئاهه ننگ و بارستاری و بار ته قایی و وه زنی موسیقای، په ننگ و روی ئارام و بی پشو سوار بونی خوی بنوینی و بزهی له سه ر لیوی و بینه رانیش بخاته ناو ئه م خه یال و بیروه وه، که ته کان وهات و چوی ئه و، زوره ها- سان و له سه ر خو به.

ناقە ریبواری ئەم ئیشە مامۆستا گۆرانە، کاتێ بنواریسە هەرکام لەبەرگی دیوانە
هونراوە کانی میسالگە لیکێ فرە دیتە بەرچاومان بوە ک ئەم هەلبەستی دەرونە ی شاعیری نە مرو
مەزنی کورده واریه، عبدالله گۆران، ئەو هونەرە کە لە جوانی پەرەستی داتاکی کە مەو واژە لە
دەسیاوە ک میوه، دلته رو خوش خە یالە، ناسک بینه، بە هونەر شارە زاو شەرە نگینە...

هەلبەستی دەرون

هەرچەن ئە کەم، ئەو خە یالە ی پیتی مەستم،	بۆم ناخریتە ناو چوارچێوە ی هەلبەستم!
لیک دانەوێ دەرون، قسە ی زمانم	بۆچی وە ها دورن لە یە ک نازانم!؟
ئەم ویست دەرون بکرایە وە، وە ک توومار	دەرکە وتایە، دنیای، جوانتر، لەبە هار،
دەرکە وتایە: ئاوات، هیوا، خەوینین	پرشنگدارتر لە ئە ستیرە ی قوبە ی شین!
دەرکە وتایە: مانای مانگی دەریایی،	کە نەرمە با، لە روی ئەدا ئە سپایی،
دەرکە وتایە ئەو دنیایە کە شیعری	بێ فرمیسکە و زۆرتەر لە فرمیسک ئە گری
زەر دە خە ئە ی بێ ئاوی ئە ی دەم و چاو	تیشگیک ئە دا رونا کترە لە هە تاوا!
بە لām ئە فسوس! کە ئە وشیعەرە جوانانە	بآلدار یکن، جی ناهیلن، هیلانە
لە ناو وە ئە جریوینن، ئە خوینن	هەرگیز قەلم بە کاغە زانا هیلن!

هاودلی وهاوزمانی

هونراوە لە راستییا، کاتێ بە ئەو پەری دوایە ی خوێ ئە گات کە بتوانی هەست و بیرو
خە یالیک، کە لە وا هە یە بە باشترین رینگابە خە لکی تر پرا گە یینی، ئەوێ هونراوە لە میسکی ئینسانا
هە لخرینی، چ یە ک هەستی جوانی، بان ناشیرین و دزیو، یایە ک هەستی دەرونی هە لچوانە، وە
کە ف و کولانە یا یە ک دەرد و رەنجی بەر دەوام بیت. بە لām مەر جی بئەرە تی وەر گرتنی
هونراوە شتی ترە، شاعیر هەرچە ن زیاد لە ناو بەرە ی مرۆف دا هاو دەرد پە یاکات
هەر بە و ئە ندازە ش قەدری وەر گرتنی قسە شی زیاتر ئە بی. جالە بەر ئە مە یە کە نابێ تە نیا بودلی
خوێ، وە بۆ لایر دنی تە نیا دل تە نگی خوێ هونراوە بهوێتە وە.

کام مرۆفە کە نە یە وی هاو دەنگ و هاو رەنگی بۆ خوێ پە یابکات؟ هاو دەنگی کە ریزی
ئە و بزانی و ئە ویش بە و جۆرە ی وا هە یە بناسی؟ هەر ئە م هەستە یە و اشاعیر بۆ هاو دەنگی و هاو
دەردی و هاو رەنگی رائە کیشی.